

Interest, Ribit and Riba

Must These Disparate Legal Concepts Be Integrated or Is a More Nuanced Approach Appropriate for the Global Financial Community?

MR. LEONARD GRUNSTEIN

YESHIVAT SHA'ALVIM, ROSH CHODESH ADAR 5775

Program Schedule

1 Adar 5775

Thursday Evening February 19th 2015

Yeshivat Sha'alvim

Welcome: 5:40PM

*Rav Ari Waxman, Menahel, Moty Hornstein Institute
for Overseas Students*

Introduction: 5:45PM

Rav Yehezkel Yakovson, Rosh HaYeshiva

Presentation (In English): 6:00PM

Mr. Leonard Grunstein

Interest, Ribit and Riba

***Must These Disparate Legal Concepts Be Integrated or Is a More Nuanced
Approach Appropriate for the Global Financial Community?****

Yeshiva Dinner: 7:00PM

Presentation (In Hebrew): 7:45PM

Rav Asher Weiss, Av Beit Din Darchei Torah and Author of Minchat Asher

Maariv will follow

**The published article is available here:*

www.yeshiva.academia.edu/leonardgrunstein

SPEAKER BIOS

Rav Yechezkel Yakovson,
Rosh HaYeshiva, Sha'alvim

Following four years of study at Yeshivat Kol Torah, Rabbi Yakovson came to Yeshivat Sha'alvim in 1973 to continue his Torah studies while incorporating army service as a tank commander within the *Hesder* framework. Rabbi Yakovson began teaching at the Yeshiva in 1983 and in 2004 was appointed Rosh HaYeshiva (head of the institution). Rabbi Yakovson's sterling character and clear teaching style have gained him a reputation as a respected Rabbi, thinker, teacher and mentor.

Rabbi Asher Weiss,
Av Beit Din, Darchei Torah

Rabbi Asher Weiss is a world renowned writer, speaker and teacher of Jewish law and thought. He is sought the world over for his penetrating insights and depth and breadth of knowledge of all issues related to Torah and Judaism. Rabbi Weiss is the author of the series known as *Minchat Asher* written on topics of Jewish Law related to the Weekly Torah reading as well as the author of the *Responsa Minchat Asher* on Jewish law. He is the current head of *Machon Minchat Asher L'Torah V'Horaah* in Jerusalem and serves as *Av Beit Din* (Head of a Jewish Court). Additionally, Rabbi Weiss is the point person for religious questions and issues related to Jewish Law for Shaarei Tzedek hospital in Jerusalem and for people around the world. The scope of his work and the ease with which he addresses the complexities of cutting-edge issues makes Rabbi Weiss a highly regarded teacher and presenter the world over.

SPEAKER BIOS

Mr. Leonard Grunstein,

Philanthropist and published writer

Leonard Grunstein has successfully represented a number of prominent clients over the years, including, a number of banks and other institutional lenders. He also founded a federal savings bank and then national bank, where he served as Chairman for a number of years. He was also the Chairman of Israel Discount Bank of New York and was involved in the adoption of a new general Heter Iska by the Bank.

Mr. Grunstein has published articles on various topics in real estate and finance. This includes a three part article that appeared in *The Banking Law Journal*, entitled: *Interest, Ribit and Riba: Must These Disparate Legal Concepts Be Integrated or Is a More Nuanced Approach Appropriate for the Global Financial Community?* He has also been published in *The Real Estate Finance Journal*, the *New York Law Journal* and other fine publications. His new article, entitled: *The Origin of Non-Recourse Financing--How Ancient Is This Seemingly Modern Financing Technique and Is It Perhaps Sha'ariah and Halachically Compliant?* is due to be published shortly.

Mr. Grunstein is also an active philanthropist. He is the founder and chairman of Project Ezra, a non-profit that aids families facing unemployment by offering job search assistance and counseling services. As a descendent of Polish Holocaust survivors, Grunstein also helped fund an archive on Jewish life in Poland through the YIVO Institute, a New York-based institute dedicated to recording and studying the language, literature and culture of the Jews of Eastern Europe. He also serves on the Revel Board of Overseers at Yeshiva University. Mr. Grunstein and his wife, Chana, are benefactors of Yeshiva University; their three children are all graduates of the University. Their son, Dr. Eli Grunstein, is an alum of Yeshivat Sha'alvim.

1a ויקרא פרק כה פסוק לה

וְכִי־יִמְדֹה אֲחִיךָ וּמָטָה יָדוֹ עִמָּךָ וְהִתְנַקַּת בְּוֶגֶר וְתוֹשָׁב וְתִי עִמָּךְ

1b פסוק לו

אֶל־תִּקַּח מֵאִתּוֹ גִּנְשָׁה וְתַרְבִּית וְנִרְאָתָה מֵאֲלֵהֶיךָ וְתִי אֲחִיךָ עִמָּךְ:

1c פסוק לז

אֶת־כֶּסֶףךָ לֹא־תִתֵּן לוֹ בְּגִנְשָׁה וּבְמַרְבִּית לֹא־תִתֵּן אֶכְלָךְ

1d שמות פרק כב פסוק כד

אִם־כִּסְפוֹ מִלִּנְהוֹ אֶת־עַמִּי אֶת־הָעֵגֶל עִמָּךְ לֹא־תִהְיֶה לוֹ כְּנִשְׁיָה לֹא־תִשְׁיָמוֹן עָלָיו גִּנְשָׁה:

1e דברים פרק כג פסוק כ

לֹא־תִשְׁיָךְ לְאֲחִיךָ גִּנְשָׁה כֶּסֶף גִּנְשָׁה אֶכְלָךְ גִּנְשָׁה כָּל־דָּבָר אֲשֶׁר יִשָּׂךְ

2 תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף קד עמוד ב

אמרי נהרדעי: האי עיסקא, פלגא מלוה ופלגא פקדון. עבוד רבנן מילתא דניחא ליה ללוה, וניחא ליה למלוה. השתא דאמרינן פלגא מלוה, אי בעי למשתי ביה שכרא - שפיר דמי. רבא אמר: להכי קרו ליה עיסקא, דאמר ליה: כי יהבינא לך - לאיעסוקי ביה, ולא למשתי ביה שכרא. אמר רב אידי בר אבין: ואם מת - נעשה מטלטלין אצל בניו. רבא אמר: להכי קרו ליה עיסקא, דאם מת - לא יעשה מטלטלין אצל בניו.

3a תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף קב עמוד א

תנו רבנן: הנותן מעות לשלוחו

3b תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף קב עמוד ב

ליקח לו חטין ולקח מהם שעורין, שעורין ולקח מהם חטין, תניא חדא: אם פחתו - פחתו לו, ואם הותירו - הותירו לו, ותני חדא: אם פחתו - פחתו לו, ואם הותירו - הותירו לאמצע

4 תוספות מסכת בבא קמא דף קב עמוד א

הנותן מעות לשלוחו - נראה דמיירי שנותן למחצית שכר אם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לאמצע מכאן יש להביא ראיה אם אדם נותן מעות לחבירו למחצית שכר ואמר ע"מ שלא תלווה אלא על משכונות של כסף וזהב ותשמרם בקרקע ואם תשנה יהא ברשותך לחייב בכל דבר ואם פחתו פחתו לך שאין זה רבית דהא הכא אם שינה מדעתו אמר אם פחתו פחתו לו אפ"ה אם הותירו הותירו

27 לאמצע ולא הוי רבית כיון דאם לא היה משנה דעתו לא היו כולן ברשותו אלא השכר וההפסד לאמצע
28 כדין פלגא מלוה ופלגא פקדון.

29 **5 תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף סח עמוד ב**

30 תנו רבנן: כמה הוא שכרו - בין מרובה ובין מועט, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: אפילו לא טבל
31 עמו אלא בציר, ולא אכל עמו אלא גרוגרת אחת - זהו שכרו. רבי שמעון בן יוחאי אומר: נותן לו
32 שכרו משלם

33 **6a תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף סט עמוד ב**

34 רב חמא הוה מוגר זוזי בפשיטא ביומא, כלו זוזי דרב חמא. הוא סבר: מאי שנא ממרא. - ולא היא,
35 מרא הדרא בעינא וידיע פחתיה, זוזי לא הדרי בעינייהו ולא ידיע פחתיה

36 **6b רש"י מסכת בבא מציעא דף סט עמוד ב**

37 מוגר זוזי בפשיטא ליומא - בלשון שכירות ולא בלשון הלואה: הנני משכיר לך זוז היום בפשוט
38 דהיינו זוז מדינה, דהיינו שמינית שבצורי.

39 כלו זוזי דרב חמא - ירדו לטימיון, כדאמרינן לקמן /בבא מציעא/ (עא, ב) שהמלוין ברבית נכסיהן
40 מתמוטטין

41 **6c תוספות מסכת בבא מציעא דף סט עמוד ב**

42 אוגר זוזא בפשיטי - מקבל היה עליו אחריות אונסין להכי ס"ד דשרי

43 **7 תרומת הדשן סימן שב**

44 **שאלה:** ראובן בקש למסור מעותיו לשמעון שילוה אותם בריבית, ורצה לקצוץ עמו בסך מבורר
45 ושיהיה לו ג"כ כמעט בטחון גמור בקרן שלא יהא נפסד לו כלל האיך יעשה בהיתר ?

46 **תשובה:** יראה למצוא תקנה וצדדים לעשות בהיתר, אלא דמיסתפינא דשמא ע"י דקדוקי הללו
47 ובקשות תחבולות להתיר מקח ומתן בריבית יהיה דברי תורה דומה לחוכא ואיטלולא שחוק והיתול,
48 אמנם מ"מ אומרים וצדיקים ילכו בה. בגליון בתוס' פ' הריבית גבי הא דאמרינן מעות היתומים מותר
49 להלוות קרוב לשכר כו' וז"ל: ונראה דהיכא דכל האחריות על הנותן שרי אפילו לקצוץ דאין כאן
50 מלוה אלא פקדון ושכר מעותיו נוטל. ובתוס' שרי להשכיר מעות לשולחני משום דמחזירים בעין.
51 וה"ה אפילו אם השכירם להוציאם דשרי דכיון דאחריות על הנותן כשהמקבל מוציאם, וכ"כ ר"ת
52 בתשובתו עכ"ל. והתוס' והסמ"ג מוקמי ההיא דרב חמא דאוגיר זוזי בפריטי, שהיה רב חמא מקבל
53 עליו אחריות אונסים, ואפ"ה מסיק התם דאסור משום דזוזי לא מהדרי בעינייהו, ומשום דהשכר
54 שנותן מן המעות אינו אלא כדי להוציא, ולא בשביל שיהא נפחתים כמו כלי השכור בדמים שנפחתו
55 ע"י המלאכה. ובמרדכי בשם א"ז מוקי ההיא דמשכיר מעות לשולחני דווקא כשמניחים /כשמניחם/
56 השולחני לפניו ואם אבדו או נגנבו חייב באחריותן, אבל אם מוציא להרוויח בהם אסור משום ריבית,

57 והכי הוי מעשה דרב חמא דאוגר זוזי בפריטי ע"כ. והשתא מדברי הגיליון דלעיל מבורר דכל היכא
58 דאין הנותן חושש כלום על אחריות הקרן דשרי אפילו לקצוץ, והתוס' נמי דאוקמי ההיא דרב חמא
59 שהיה מקבל עליו אחריות אונסים ואפ"ה אסור, יש לומר וודאי דדוקא משום דלא הוי מקבל עליו
60 רק אחריות אונסים ולא שאר אחריות כמו גניבה ואבידה, אבל אם היה רב חמא מקבל עליו אחריות
61 גניבה ואבידה הוי שרי. והכי משמע להדיא בתשובת מור"ם בההיא פרקא על אחד שקצב עם בחור
62 לתת לו ההוצאה ושילמוד עם בנו. וכן בא"ז דלעיל מוקי רב חמא שהשוכר קבל אחריות גניבה
63 ואבידה משמע נמי דאל"ה = דאי לאו הכי = שרי. אמנם מסיפא דתשובת מור"ם איכא למידק איפכא,
64 דכתב בסוף היתר שהבחור יתן המעות לבעה"ב במתנה ושיהא רשות ביד בעה"ב להחזירם, או לאו.
65 משמע להדיא שאפי' אם קבל עליו הבחור אחריות גניבה ואבידה ואפי' פשיעה לא מהני אא"כ נתנה
66 לו במתנה. אך י"ל דעדיף טפי לבחור ליתן במתנה שאז בע"כ נזהר בו טפי שלא יהא נגנב ואבוד
67 וכ"ש על הפשיעה, לפי שסומך כ"כ על אומנתו שנתן לו את שלו בסתמא ע"מ להחזיר, אבל אם לא
68 יתן לו במתנה ויקבל עליו כל ההפסדות לא יהא נזהר כל כך ולכך נקט האי תקנה. ומעתה יש תקנה
69 לעשות כל המבואר לעיל בשאילה בהיתר בדרך זה, שראובן הנותן יקבל עליו כל האחריות אפי' של
70 גניבה ואבידה ויפריז על המידה לקבל עליו שאפי' אם יאבדו או יגנבו ויופסדו אפי' בפשיעה יהיה
71 באחריותו. אך אם שמעון המקבל פושע בממון כ"כ שדומה הוא כמזיק בידיים יתחייב שמעון
72 באחריותו, וגם יקבל עליו שלא יהא נאמן אפי' בשבועה דאורייתא ואפי' ע"פ עדים אפי' הן ק', שלא
73 פשע בהן פשיעה גדולה שהוא כמזיק בידיים, רק אם יעידו לו הרב והש"ץ וכה"ג אנשים יושבי אהלים
74 בעיר שיש להם ידיעה במו"מ שבעיר, המה יהיו נאמנים להעיד בראיה וידיעה גמורה. ובדרך זה יהיה
75 בטוח בקרן שלו כשירצה לעולם, שאם אבדו יטעון ראובן שהפסידו במזיד בידיים ולא יוכל שמעון
76 לאמת דבריו רק ע"פ הרב והש"ץ, וקרוב דקרוב הוא לודאי שלא ידעו כל האחריות ושרי ליה לקצוץ
77 כדמבואר לעיל. וכה"ג אשכחן קצת שדקדקו רבוותא למצוא היתר ע"י תנאי, ואף על גב דבוודאי אין
78 דעת שניהם שיתקיימו התנאים ואין מתנין אותן אלא כדי ליקח הריבית בהיתר. כי הא דכתבו התוס'
79 בפ' הגוזל קמא ושאר החבורים נמי מייתי לה, שיתן מעות לחבירו למחצית שכר ויתנה עמו שלא
80 ילוה אותו רק על משכונות כסף או זהב ויטמון אותם בקרקע ואז יהיה האחריות על הנותן. אבל אם
81 ישנו להלוות בע"א יתחייב המקבל באחריותו כדמסיק התם, בכה"ג אין לאסור משום קרוב לשכר
82 ורחוק להפסד. ואף על גב דהכל יודעים שאין כלל בדעת הנותן והמקבל שיתקיים התנאי שילוה
83 אותו רק על כסף או זהב ויטמין בקרקע, אלא ילוה על חובות לגמרי בלא משכון או על משכונות
84 שאינם של כסף וזהב ואם מכסף וזהב ודאי לא יטמן בקרקע אפ"ה שרי. אמנם אין ראייה מכאן שיש
85 לחפש צדדים ודקדוקים רק להתיר הריבית דרבנן, כגון הא דלעיל נותן למחצית שכר דאפי' אם היה
86 המקבל מקבל עליו בהדיא בלי שום תנאי האחריות, מ"מ לא הוי אלא איסור דרבנן הואיל ואינו קוצץ
87 עמו כלום, אלא שאם יהיה ריווח יפול לאמצע ולא הוי אלא קרוב לשכר ורחוק להפסד. והכי מוכח
88 התם מתוך הסוגיא להדיא דבהכי איירי בלא קציצה כלל. אבל נ"ד דקוצץ עמו להדיא ואם לא היה
89 התנאים ביניהם הוי ריבית דאורייתא, מאן לימא לן דשרי לחפש צדדים ותנאים כדי להתיר מה
90 שאסרה תורה בכמה אזהרות, ודיי לנו במה שדקדקו התנאים הראשונים היתר ע"י נכרי וכה"ג. ואף
91 על גב דהני השורות דומין קצת לחוכא ואיטלולא אינהו הוי כדי לסמוך עליהם ועל דקדוקיהם ולא
92 אנו, מ"מ כתיבנא כדי לחוויי מילי דאורייתא, הנלע"ד כתבתי

93 **8 תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף נז עמוד ב**

94 מיתיבי: רבית ואונאה להדיוט, ואין רבית ואונאה להקדש! - מי אלימא ממתניתין, דאוקימנא בתורת
95 אונאה? הכי נמי - רבית ודין אונאה להדיוט, ואין רבית ודין אונאה להקדש

96 **9 תלמוד בבלי מסכת פסחים דף מז עמוד א**

97 משנה. כיצד מפרישין חלה בטומאה ביום טוב? רבי אליעזר אומר: לא תקרא לה שם עד שתאפה. בן
98 בתירא אומר: תטיל בצונן. אמר רבי יהושע:

99 **10 תלמוד בבלי מסכת פסחים דף מז עמוד ב**

100 לא זה הוא חמץ שמוזהרין עליו בבל יראה ובבל ימצא. אלא, מפרישתה ומניחתה עד הערב, ואם
101 החמיצה – החמיצה

102 **11 תלמוד בבלי מסכת נדרים דף מז עמוד ב**

103 מתני'. הריני עליך חרם - המודר אסור; הרי את עלי חרם - הנודר אסור. הריני עליך ואת עלי -
104 שניהם אסורין, ושניהם מותרין בדבר של עולי בבל

105 **12a תלמוד בבלי מסכת נדרים דף מז עמוד א**

106 ואסורים בדבר של אותה העיר. ואיזהו דבר של עולי בבל? כגון הר הבית, והעזרות, והבור שבאמצע
107 הדרך

108 **12b תלמוד בבלי מסכת ביצה דף לט עמוד ב**

109 ואלו הן דברים של עולי בבל: הר הבית, הלשכות והעזרות, ובור של אמצע הדרך.

110 **13a תלמוד בבלי מסכת ביצה דף לב עמוד ב**

111 ואמר רב נתן בר אבא אמר רב: עתירי בבל יורדי גיהנם הם. כי הא דשבתאי בר מרינוס אקלע לבבל,
112 בעא מנייהו עסקא - ולא יהבו ליה. מזוני מיון - נמי לא זינוהו, אמר: הני מערב רב קא אתו, דכתיב
113 ונתן לך רחמים ורחמך, כל המרחם על הבריות - בידוע שהוא מזרעו של אברהם אבינו, וכל מי שאינו
114 מרחם על הבריות - בידוע שאינו מזרעו של אברהם אבינו

115 **13b תלמוד בבלי מסכת תענית דף כא עמוד א**

116 אילפא ורבי יוחנן הוו גרסי באורייתא, דחיקא להו מילתא טובא, אמרי: ניקום וניזיל וניעבד עיסקא

117 **14a תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף סד עמוד א**

118 אמר אביי: שרי ליה לאיניש למימר ליה לחבריה: הילך ארבעה זוזי אחביתא דחמרא, אי תקפה -
119 ברשותך, אי יקרא אי זילא - ברשותי. אמר ליה רב שרביא לאביי

120 **14b תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף סד עמוד ב**

121 האי קרוב לשכר ורחוק להפסד הוא! - אמר ליה: כיון דמקבל עליה זולא, קרוב לזה ולזה הוא

122 **15 רמב"ם הלכות מלוה ולוה פרק ח הלכה י**

123 מותר לאדם ליתן דמי חבית של יין לחבירו ולומר לו אם החמיצה מכאן עד יום פלוני ברשותך אבל
124 אם הוזילה או הוקירה הרי היא שלי, שכיון שקיבל עליו הזול הרי זה קרוב לשכר ולהפסד וכן כל
125 כיוצא בזה

126 **16 שולחן ערוך יורה דעה הלכות רבית סימן קעג סעיף יג**

127 ג <יז> מותר להקדים מעות על יין בשעת הבציר כד על מנת שיתן לו <יח> יין טוב כה כח] בניסן.
128 כו י' וכן מותר להקדים מעות על חבית ידוע של יין, ולהתנות עם המוכר שאם יוזיל או יתייקר עד
129 זמן מכירת היין יהיה ברשות הלוקח כז ואם יחמיץ כח יהיה ברשות המוכר. אבל אם אין הלוקח
130 מקבל עליו אחריות הזול, <יט> אסור, כט] אפילו מושכו לרשותו

131 **17 תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת בבא מציעא פרק ה הלכה ג**

132 חד בר נש אשאל לחבריה דינרין א"ל סב שני דינרין אגרך ומה דינן עבדין דילי ולך. תני הנותן
133 מעות לחבירו ליקח בהן פירות למחצית ואמר לא לקחתי אין לו עליו אלא תרעומת. ואם ידוע שלקח
134 הרי זה מוציא ממנו על כרחו. הנותן מעות לחבירו ליקח בהן פירות למחצית שכר. רצה אחד מהן
135 ליישנן חבירו מעכב על ידו. אם היה ערב שביעית אין חבירו מעכב על ידו. ששניהן על מנת כן
136 לקחום. הנותן מעות לחבירו ליקח בהן פירות למחצית שכר אם אמר הא לך מנה שאינו יכול לעמוד
137 בפרוטרוט הרי זה אסור. ראה פירות מוקירין הרי זה מותר. הנותן מעות לחבירו ליקח בהן פירות
138 למחצית שכר רשאי הלוקח ליקח מאותו המין. כשמוכר לא ימכור שנים כאחת אלא מוכר זה ראשון
139 וזה אחרון. הנותן מעות לחבירו ליקח בהן פירות למחצית שכר רשאי ליקח מכל מין שירצה. לא יקח
140 לו בהן כסות ועצים. אמר רבי יצחק הדא אמרה המבטל כיס חבירו אין לו עליו אלא תרעומת. המבטל
141 שדה חבירו חייב לשפות לו. המבטל ספינת חבירו וחנות חבירו מהו. המוליך פירות ממקום הזול
142 למקום היוקר אמר לחבירו תנם לי ואני נותן לך כדרך שאתה נותן למקום פלוני אם באחריות הנותן
143 אסור והלוקח מותר. המוליך חבילה ממקום למקום אמר לו תנייה לי ואני נותן לך כדרך שאת נותן
144 במקום פלוני אם באחריות הנותן אסור והלוקח מותר

145 **18 שולחן ערוך יורה דעה הלכות רבית סימן קעג סעיף טו**

146 מי שיש לו סחורה שנמכרת כאן בזול ובמקום אחר ביוקר, וא"ל חבירו במקום הזול: תנה לי <כא>
147 ואוליכנה למקום היוקר ואמכרנה שם ואעשה צרכי במעות עד זמן פלוני ואפרענה לך <כב> כפי מה
148 ששוה שם, <כג> אם האחריות בהליכה על הלוקח, אסור. ואם האחריות על המוכר, מותר, לב] <כד>
149 והוא שיתן לו ל שכר טרחו על הולכתה למקום היוקר. ואם המוכר אדם חשוב, <כה> שפוטרין
150 ללוקח המכס בשבילו, אין צריך לתת לו שכר טרחו

151 **19 תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת בבא מציעא פרק ה הלכה ב**

152 היה חייב לו מעות וכתב לו שדהו במכר. כל זמן שהמוכר אוכל פירות מותר. כל זמן שהלוקח אוכל
153 פירות אסור. ר' יודה אומר בין כך ובין כך מותר. א"ר יודה כך היה בייתוס בן זונין עושה ע"פ חכמים

154 **20 פני משה מסכת בבא מציעא פרק ה הלכה ב**

155 וכתב לו שדהו במכר. אם איני משלם לך מכאן ועד זמן פלוני הרי השדה שלך:

156 שהמוכר אוכל פירות. בתוך הזמן מותר:

157 הלוקח אוכל פירות אסור. שמא לא יבא לידי מכר שזה יחזיר לו מעותיו בתוך הזמן ונמצא שבהלואה
158 היו אצלו והלוקח אוכל פירות ברבית:

159 ר' יודה אומר בין כך ובין כך מותר. דצד אחד ברבית הוא שמא יבא לידי רבית שמא לא יבא צד
160 הפדייה בא לידי רבית צד המכר אינו בא לידי רבית:

161 **21 רי"ף מסכת בבא מציעא דף סב עמוד א**

162 אמרי נהרדעי האי עיסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון עבוד רבנן מילתא דניחא ליה ללוה וניחא ליה
163 למלוה ניחא ליה למלוה דאי איתניס מיפרע מיהת פלגא דבתורת מלוה ואי איכא רווחא שקיל פלגא
164 דאמרינן פקדון ברשותיה דמריה קאי וכמאן דאיעסק ביה איהו דמי ולא מיתחזי כי רביתא משום
165 דשקיל אגריה מיניה וניחא ליה ללוה דאי מיתניס לא משלם אלא פלגא דבתורת מלוה ואי איכא
166 רווחא שקיל מיהת פלגא אמרי נהרדעי השתא דאמרת פלגא מלוה אי בעי למישתי ביה שיכרא שתי
167 רבא אמר להכי קרו ליה עיסקא דא"ל לאיעסוקי ביה יהבי לך ולא למישתי ביה שיכרא אמר רב אידי
168 בר אבין ואם מת נעשה מטלטלין אצל בניו רבא אמר להכי קרו להו עיסקא דאם מת לא יעשה
169 מטלטלין אצל בניו והלכתא כרבא בתרוייהו הילכך אי איכא סהדי דהני מטלטלי מחמת ההוא עיסקא
170 גינהו שקיל להו מלוה בלא שבועה ו

171 **22 נימוקי יוסף מסכת בבא מציעא דף סב עמוד א**

172 האי עיסקא. המקבל פרקמטיא מבעל הבית ושמה לו כפי הדמים שהוא כאן והוא מוליכה למקום
173 היוקר למחצה שכר:

174 פלגא מלוה. חצי אחריות אונסיה על המתעסק כמלוה:

175 ופלגא פקדון. וחצי אחריות אונסיה על בעליה כפקדון: עבוד רבנן הך תקנתא דניחא לתרוייהו ניחא
176 ליה למלוה דאי מיתניס מפרע מיהא פלגא:

177 ואי איכא רווחא שקיל פלגא. דאמרינן פקדון ברשותיה דמריה קאי וכמאן דאיעסק איהו דמי ולא
178 מתחזי כרבית במאי דשקיל מיניה

23 טור יורה דעה הלכות רבית סימן קסז

179
180 מלוה אדם לחבירו מנה על תנאי שיתעסק בו לריוח המלוה עד שיהא שני מניסא] א) ויהיה באחריות
181 המלוה עד אותו זמן ולכשיהיה ב' מניסב) יחזרו ב' המנים למלוה ומשם ואילך יהיה כל הריוח ללוהב]
182 ג) ובלבד שיתן לו שכר עמלו עד שיהו ב' מנים שלא יהיה רבית מוקדמת

24 בית יוסף יורה דעה סימן קסז

183
184 פרטי רמזי דינים המחודשים המבוארים בזה הסימן
185 אם מותר לתת מנה לחבירו ולהתנות שעד שנה יהיה הריוח ביניהם ומשם ואילך יהו מעותיו בידו
186 מלוה או פקדון:

187 מצאתי כתוב בתשובות להראב"ד (תמים דעים סי' נב) וזה לשונו יכול אדם לעשות עסקו מלוה כגון
188 שאמר לו מכאן עד סוף שנה יהיה ביני וביניך כתקנת חכמים מאותו יום ולהלן הריוח וההפסד שלך
189 ותן ממוני לזמן פלוני אחר הזמן הראשון כל אותו ממון שיהיה קיים לסוף השנה הרי הוא חייב
190 באחריותו מסוף השנה ואילך ויכול לכופו לפרוע ממונו לזמן שקבע לו וכן מצאתי בירושלמי (ב"מ
191 פ"ה ה"ו), אבל אם ירצה לעשות עסקו פקדון אחר שנה זה לא שמעתי ולא נתברר לי להתיר מפני
192 שהוא כרבית מאוחרת כי בשביל חצי ההלואה שהלוה לו שנה טורח לו שנה בפקדונו עכ"ל. מיהו
193 בנותן לו שכר בעבור שמירתו בשנה שניה אפילו כל דהו נראה דפשיטא דמותר דתו לא מיחזי כרבית

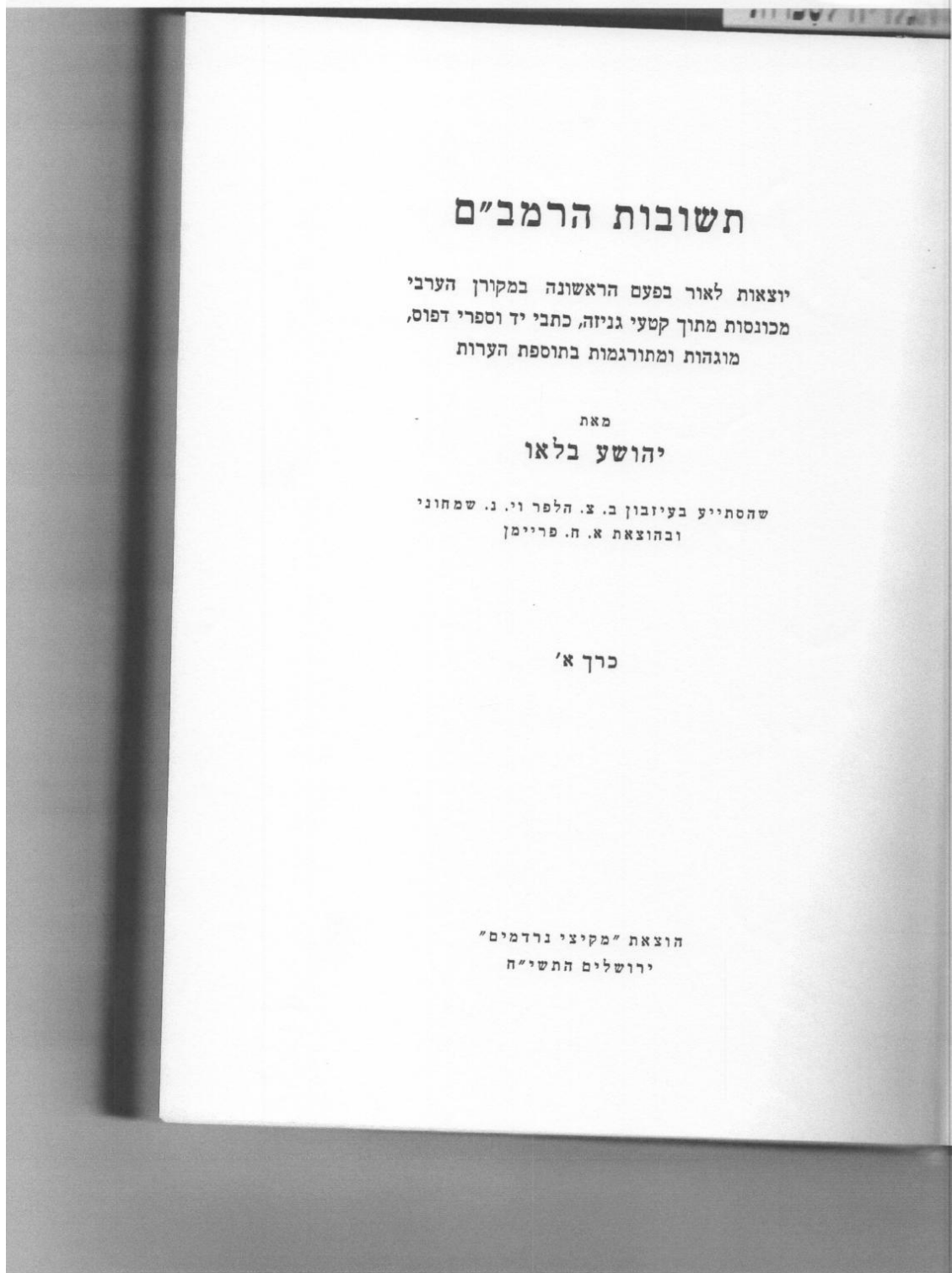
25 ראב"ד - תשובות ופסקים סימן קלג

194
195 א ועוד מדיני העסק אשר שאלת. יכול אדם לעשות עסקו מלוה כגון שאמר לו מכאן עד סוף שנה
196 יהיה ביני וביניך כתקנת חכמים, מאותו יום ולהלן הריוח וההפסד שלך. נתן לו ממנו לזמן פלוני אחר
197 הזמן הראשון, כל אותו ממון שהוא בחזקת קיים לסוף השנה הרי הוא חייב באחריותו מסוף השנה
198 ואילך ויכול לכופו לפרוע לו ממנו לזמן שקבע לו. וכן מצאתי בירושלמי אבל אם ירצה לעשות
199 עסקו פקדון אחר שנה זה לא שמעתי. ולא נתברר לי להיתר מפני שנראה כרבית מאוחרת, כי בשביל
200 חצי ההלואה שהלוה לו שנה הוא טורח לו שנה (אחר שנה) בפקדונו

26 חידושי הריטב"א מסכת בבא מציעא דף סח עמוד א

201
202 הוי יודע שאין דין זה אלא בסתם עיסקא אבל אם כל העסק קיבל המתעסק באחריותו בתורת מלוה
203 אסור לקבל ממנו מן הריוח כלום ורבית קצוצה היא, וכן אם העסק כולו אצלו בתורת פקדון גמור
204 אפילו יקיים לו כל ריוח שבעולם אין כאן רבית אלא מתנה הוא דיהיב ליה שאין רבית אלא במלוה

205

206 27.

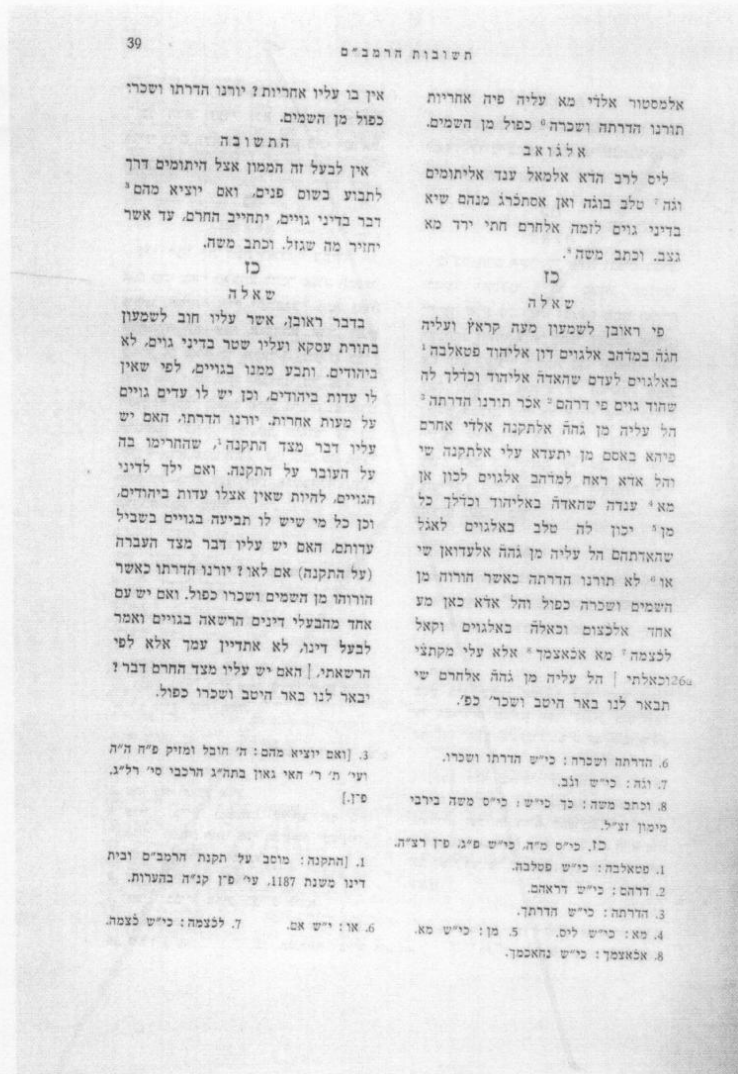
207

Interest, Ribit and Riba: Must These Disparate Legal Concepts Be Integrated or Is a More Nuanced Approach Appropriate for the Global Financial Community? (Source Sheet)

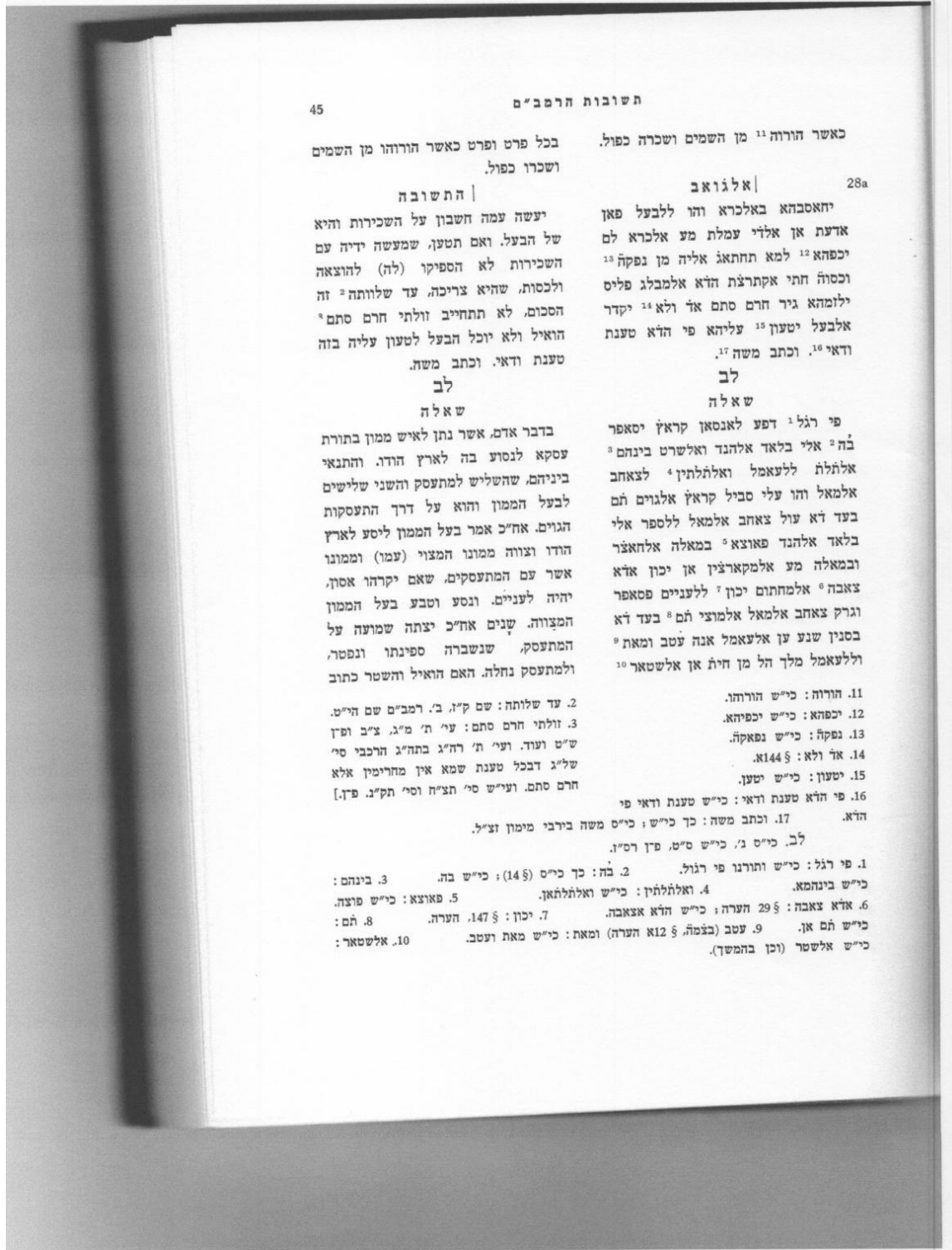
208

209

210

211

בכל פרט ופרט כאשר הורוהו מן השמים ושכרו כפול.

| התשובה

יעשה עמה חשבון על השכירות והיא של הבעל. ואם תטען, שמעשה ידיה עם השכירות לא הספיקו (לה) להוצאה ולכסות, שהיא צריכה, עד שלוותה² זה הסכום, לא תתחייב וולתי חרם סתם³ הואיל ולא יוכל הבעל לטעון עליה בזה טענת ודאי. וכתב משה.

לב

ש א ל ה

בדבר אדם, אשר נתן לאיש ממון בתורת עסקא לנסוע בה לארץ הודו. והתנאי ביניהם, שהשליש למתעסק והשני שלישים לבעל הממון והוא על דרך התעסקות הגוים. אח"כ אמר בעל הממון ליסע לארץ הודו וצוה ממונו המצוי (עמו) וממונו אשר עם המתעסקים, שאם יקרהו אסון, יהיה לעניים. ונסע וטבע בעל הממון המצוה. שנים אח"כ יצתה שמועה על המתעסק, שנשברה ספינתו ונסטר, ולמתעסק נחלה. האם הואיל והשטר כתוב

2. עד שלוחה: שם ק"ו, ב', רמב"ם שם הי"ט.
3. וולתי חרם סתם: ע"י ת' מ"ג, צ"ב ופ"ן ש"ט ועוד. וע"י ת' רה"ג בתה"ג הרכבי סי' של"ג דבכל טענת שמא אין מחרימין אלא חרם סתם. ועיי' סי' תצ"ח וסי' תק"ג, פ"ד.]

17. וכתב משה: כך כ"ש; כ"ס משה בירבי מימון זצ"ל, לב. כ"ס ג', כ"ש ס"ט, פ"ן רס"ו.

1. פי רגל: כ"ש ותורנו פי רגל.
2. בה: כך כ"ס (14 §); כ"ש בה. 3. בינהם: כ"ש בינהם.
4. ואלתלתין: כ"ש ואלתלתאן.
5. פאוצא: כ"ש פוצה.
6. אדא צאבה: § 29 הערה; כ"ש הדא אצאבה.
7. יכון: § 147, הערה.
8. תם: כ"ש תם אן.
9. עטב (בצטה, § 12א הערה) ומאת: כ"ש מאת ועטב.
10. אלשטאר: כ"ש אלשטר (וכן בהמשך).

| א ל ג ו א ב

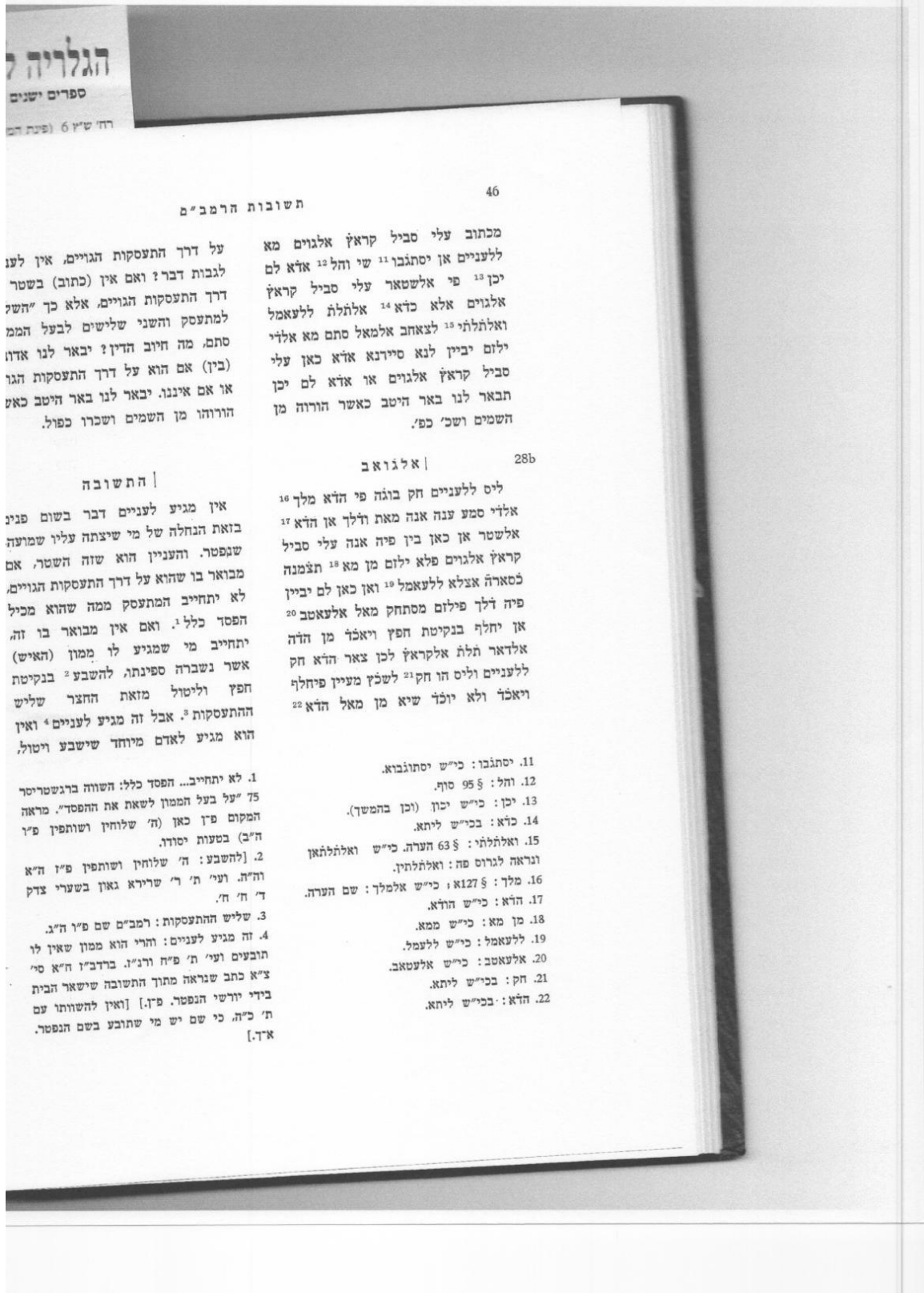
יחאסבהא באלכרא והו ללבעל פאן אדעת אן אלדי עמלת מע אלכרא לם יכפהא¹² למא תחתאג אליה מן נפקה¹³ וכסוה חתי אקתרצת הדא אלמבלג פליס ילזמהא גיר חרם סתם אד ולא¹⁴ יקדר אלבעל יטעון¹⁵ עליהא פי הדא טענת ודאי¹⁶. וכתב משה¹⁷.

לב

ש א ל ה

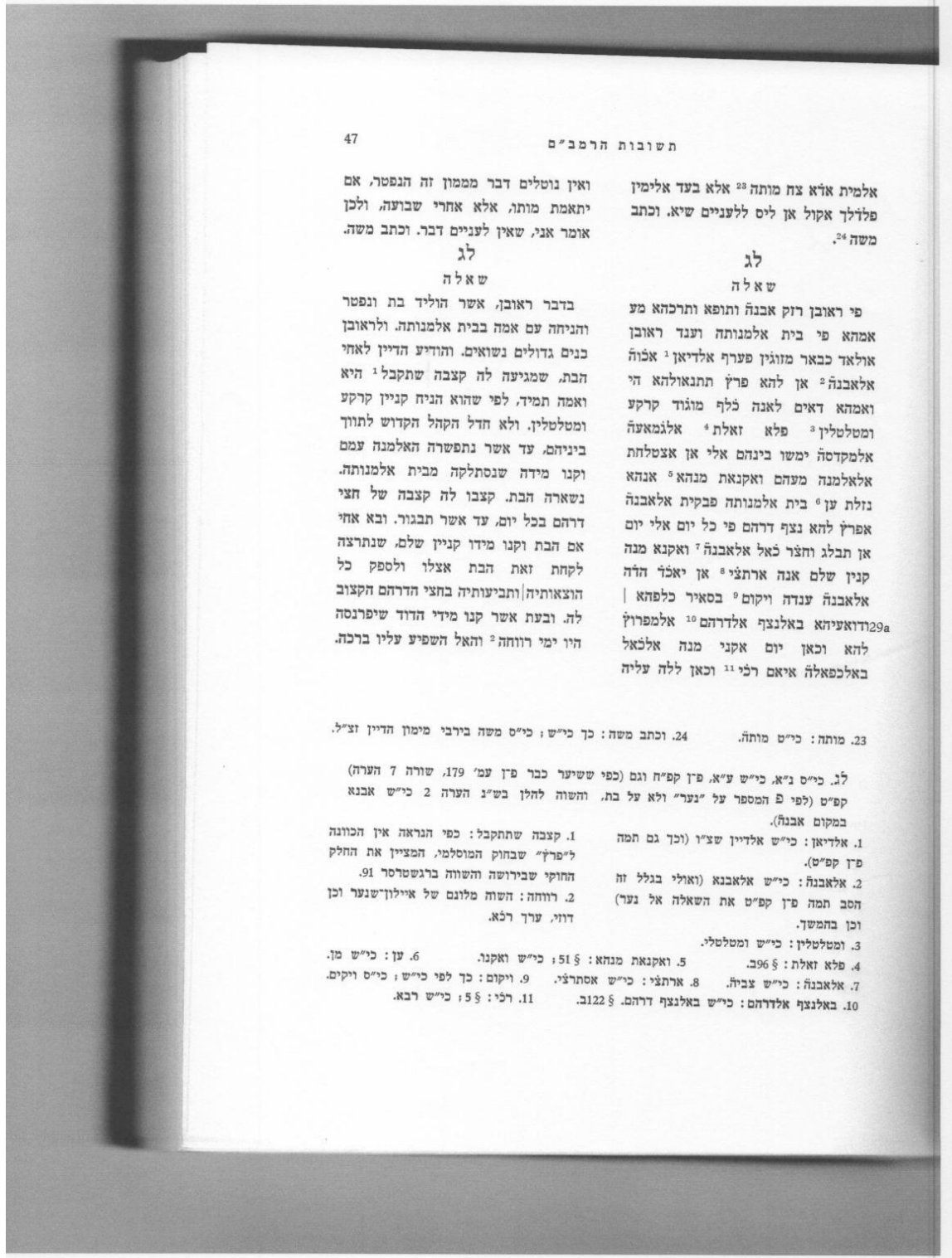
פי רגל: דפע לאנסאן קראץ יסאפר ב"ה² אלי בלאד אלהנד ואלשרט בינהם³ אלתלה ללעאמל ואלתלתין⁴ לצאחב אלמאל והו עלי סביל קראץ אלגוים תם בעד דא עול צאחב אלמאל ללספר אלי בלאד אלהנד פאוצא⁵ במאלה אלחאצר ובמאלה מע אלמקארצין אן יכון אדא צאבה⁶ אלמחתום יכון? ללעניים פסאפר וגרק צאחב אלמאל אלמוצי תם⁷ בעד דא בסנין שנע ען אלעאמל אנה עטב ומאת⁸ וללעאמל מלך הל מן חית אן אלשטאר¹⁰

11. הורוה: כ"ש הורוהו.
12. יכפהא: כ"ש יכפיהא.
13. נפקה: כ"ש נפאקה.
14. אד ולא: § 144.
15. יטעון: כ"ש יטעון.
16. פי הדא טענת ודאי: כ"ש טענת ודאי פי הדא.

214

215

ואין נוטלים דבר ממון זה הנפטר, אם יתאמת מותו, אלא אחרי שבועה, ולכן אומר אני, שאין לעניים דבר. וכתב משה.

לג

שאלה

בדבר ראובן, אשר הוליד בת ונפטר והניחה עם אמה בבית אלמנותה. ולראובן כנים גדולים נשואים. והודיע הדיין לאחי הבת, שמגיעה לה קצבה שתקבל¹ היא ואמה תמיד, לפי שהוא הניח קניין קרקע ומטלטלין. ולא חדל הקהל הקדוש לתווכ ביניהם, עד אשר נתפשרה האלמנה עמם וקנו מידה שנסתלקה מבית אלמנותה. נשארה הבת. קצבו לה קצבה של חצי דרהם בכל יום, עד אשר תגור. ובא אחי אם הבת וקנו מידו קניין שלם, שנתרצה לקחת זאת הבת אצלו ולספק כל הוצאותיה ותביעותיה בחצי הדרהם הקצוב לה. ובעת אשר קנו מידי הדוד שיפרנסה היו ימי רווחה² והאל השפיע עליו ברכה.

אלמית אדא צח מותה²³ אלא בעד אלימין פלדלך אקול אן ליס ללעניים שיא. וכתב משה²⁴.

לג

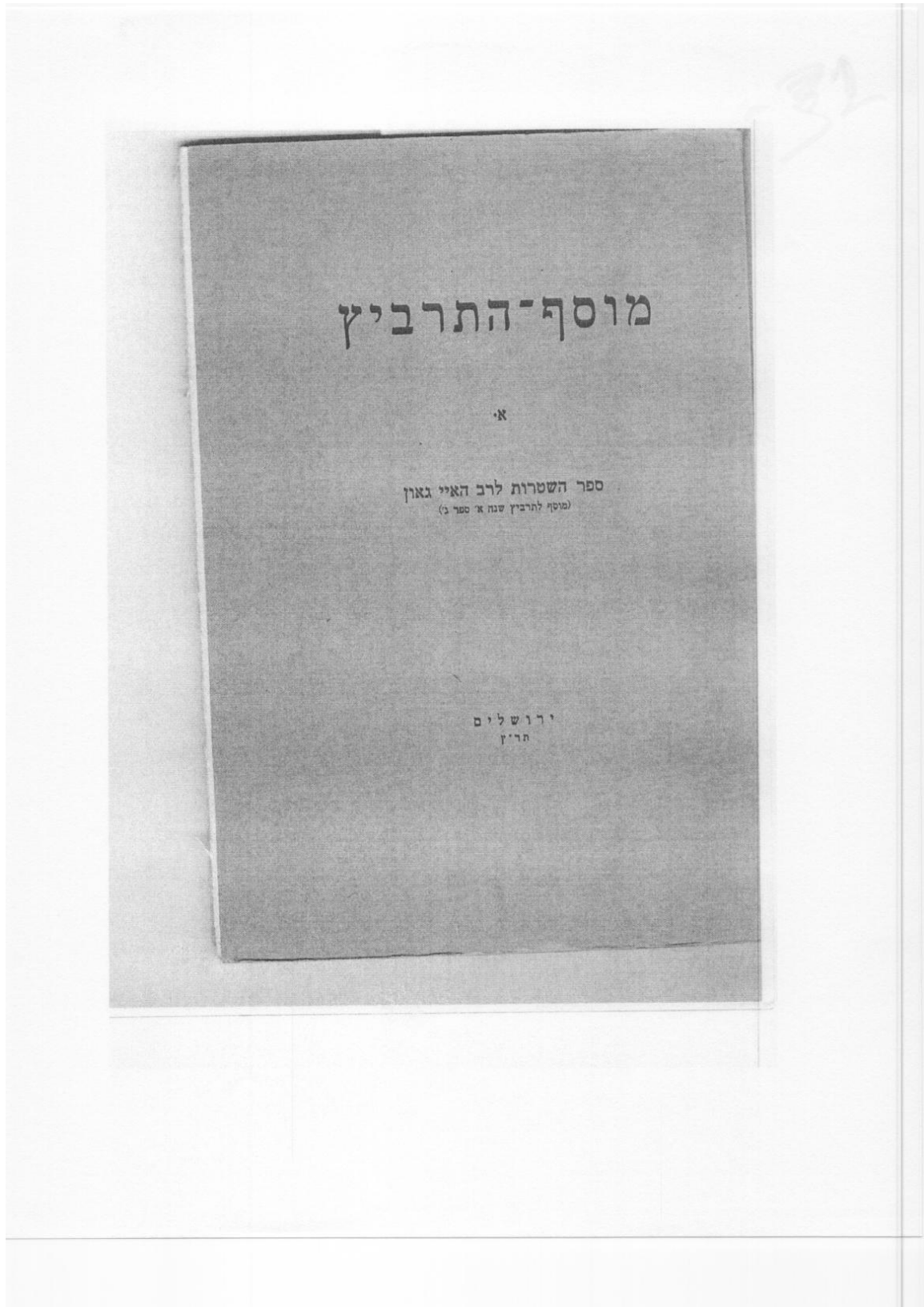
שאלה

פי ראובן רוק אבנה ותופא ותרכהא מע אמהא פי בית אלמנותה וענד ראובן אולאד כבאר מזוגין פערף אלדיאן¹ אכנה אלאבנה² אן להא פרץ תנאולהא הי ואמהא דאים לאנה כלף מוגוד קרקע ומטלטלין³ פלא זאלת⁴ אלגמאעה אלמקדסה ימשו בינהם אלי אן אצטלחת אלאלמנה מעהם ואקנאת מנהא⁵ אנהא נזלת ען⁶ בית אלמנותה פבקית אלאבנה אפרץ להא נצף דרהם פי כל יום אלי יום אן תבלג וחצר כאל אלאבנה⁷ ואקנא מנה קנין שלם אנה ארתצי⁸ אן יאכד הדה אלאבנה עונדה ויקום⁹ בסאיר כלפאה |^{29a} ודואעיתהא באלנצף אלדרהם¹⁰ אלמפרוץ להא וכאן יום אקני מנה אלכאל באלכפאלה איאם רכי¹¹ וכאן ללה עליה

23. מותה: כ"ט מותה. 24. וכתב משה: כך כ"ש; כ"ט משה בירבי מימון הדיין זצ"ל.

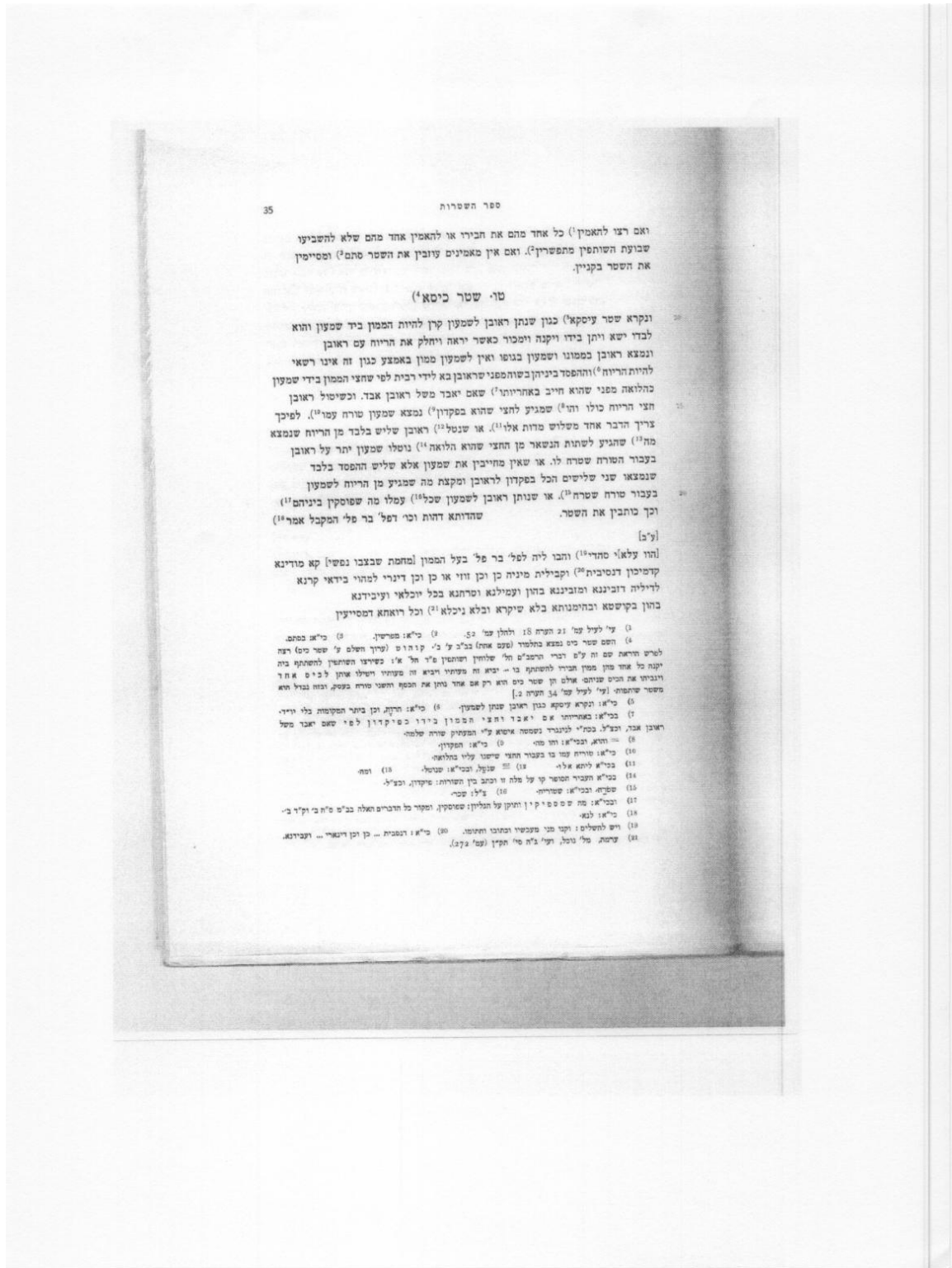
לג. כ"ט ג"א, כ"ש ע"א, פ"ן קפ"ח וגם (כפי ששיער כבר פ"ן עמ' 179, שורה 7 הערה) קפ"ט (לפי פ' המספר על "נער" ולא על בת, והשוה להלן בש"ג הערה 2 כ"ש אבנא במקום אבנה).

1. אלדיאן: כ"ש אלדיין שצ"ו (וכך גם תמה פ"ן קפ"ט).
2. אלאבנה: כ"ש אלאבנא (ואולי בגלל זה הסב תמה פ"ן קפ"ט את השאלה אל נער) וכן בהמשך.
3. ומטלטלין: כ"ש ומטלטלי.
4. פלא זאלת: § 96ב.
5. ואקנאת מנהא: § 51; כ"ש ואקנו. 6. ען: כ"ש מן.
7. אלאבנה: כ"ש צביה. 8. ארתצי: כ"ש אסתריצי. 9. ויקום: כך לפי כ"ש; כ"ט ויקום.
10. באלנצף אלדרהם: כ"ש באלנצף דרהם. § 122ב. 11. רכי: § 5; כ"ש רבא.

217 28.

218

ואם רצו להאמין⁽¹⁾ כל אחד מהם את חברו או להאמין אחד מהם שלא להשביעו שבועת השוחטין ממשרתיו⁽²⁾. ואם אין מאמינים עובדין את השטר מהם⁽³⁾ ומסיימין את השטר בקניין.

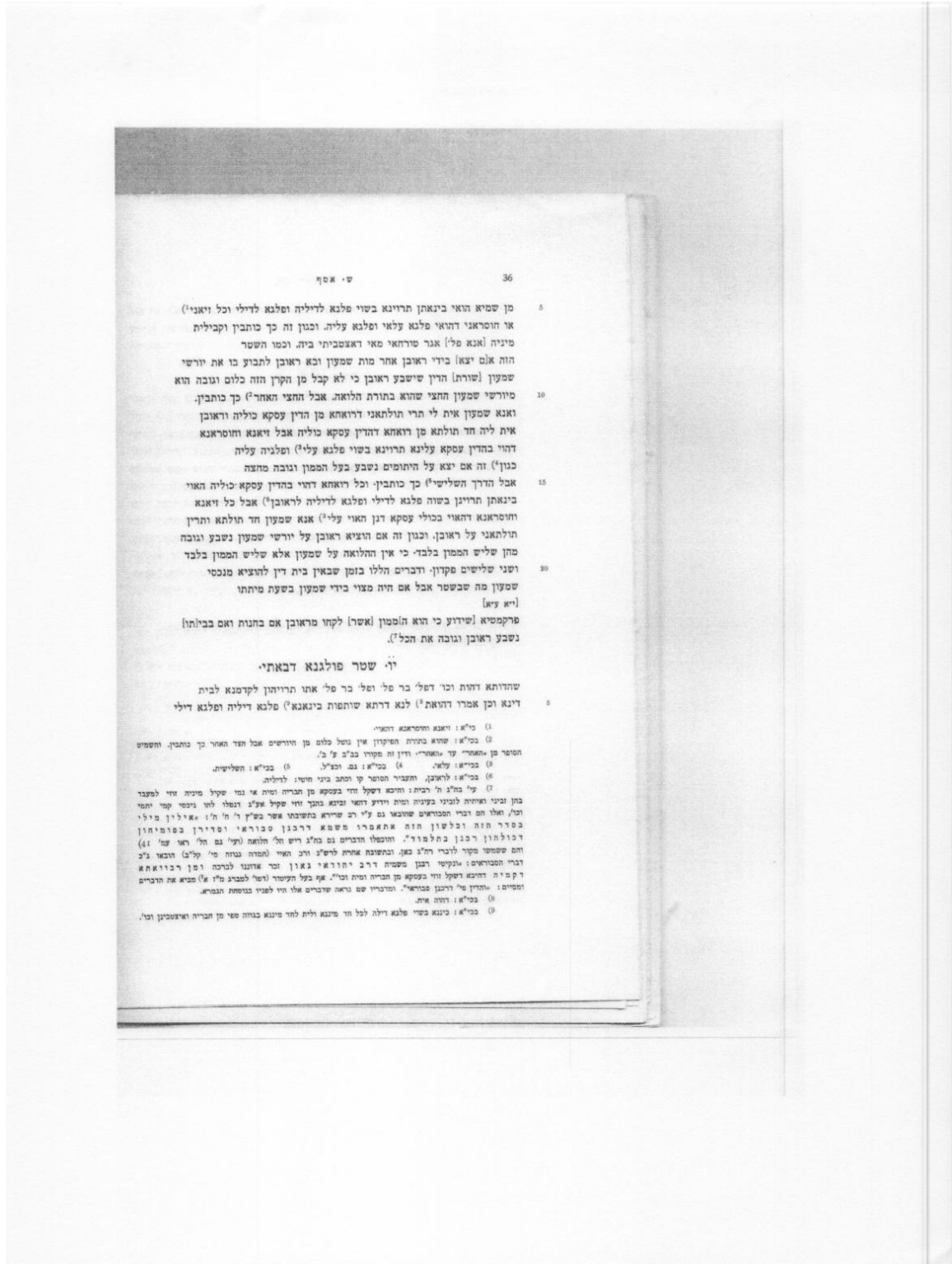
טו. שטר כיסא⁽⁴⁾

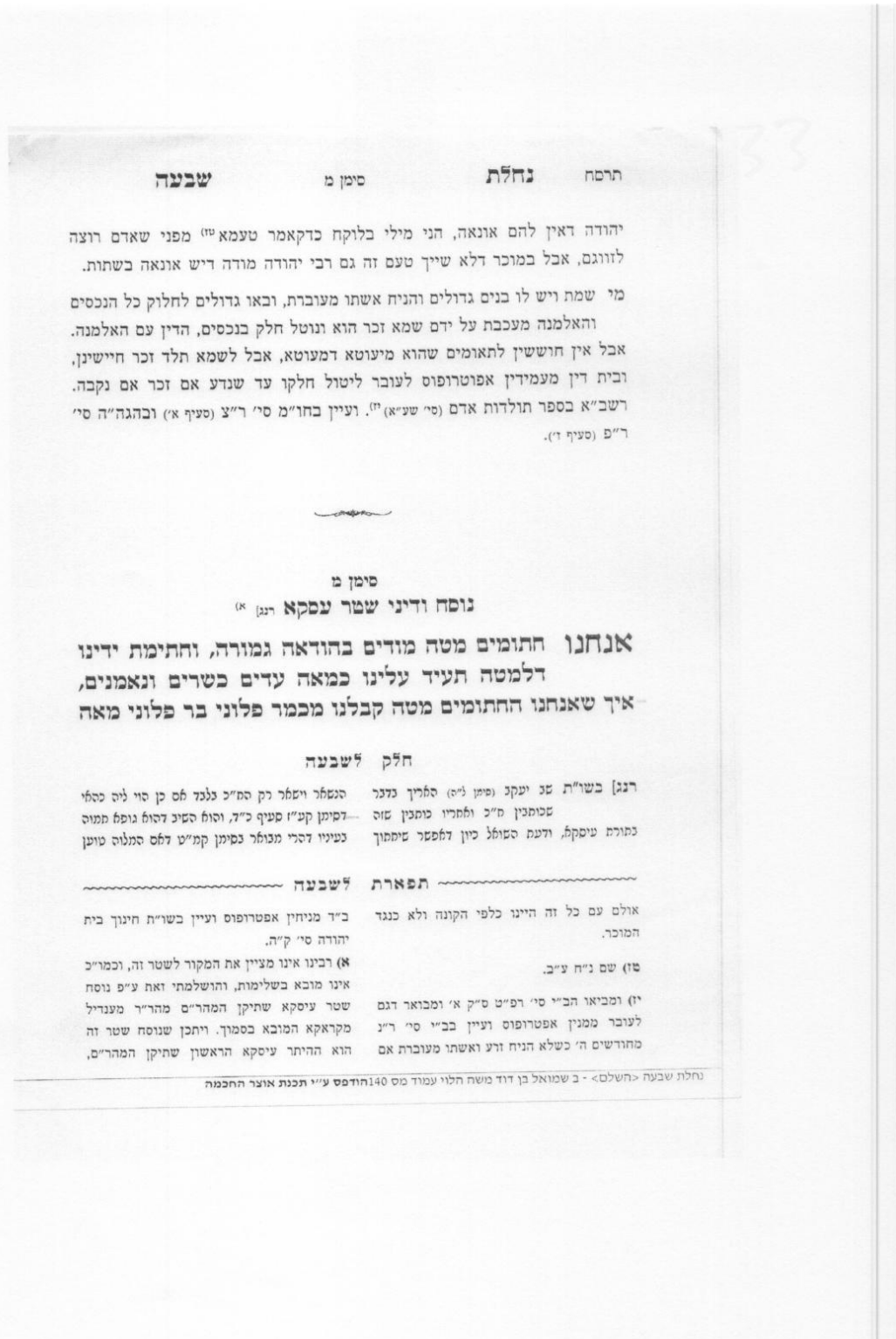
ונקרא שטר עיסקא⁽⁵⁾ כגון שנתן ראובן לשמעון קרן להיות הממון בידו שמעון והוא לבדו ישא ויתן בידו ויזקנה וימכור כאשר יראה ויחלק את הריחוק עם ראובן ונמצא ראובן בממנו ושמעון בגופו ואין לשמעון ממון באמצע כגון זה אינו רשאי להיות הריחוק⁽⁶⁾ וההפסד ביניהן בשותפני שראובן בא לידי רבית לפי שהצי הממון בידו שמעון מהלואה מפני שהוא חייב באחריותו⁽⁷⁾ שאם יאבד משל ראובן אבד. וכשיטל ראובן הצי הריחוק כולו והו⁽⁸⁾ שמגיע להצי שהוא במקרון⁽⁹⁾ נמצא שמעון טורה עמי⁽¹⁰⁾. למיכך צריך הדבר אחד משלוש מדות אלו⁽¹¹⁾. או שנטל⁽¹²⁾ ראובן שלישי בלבד מן הריחוק שנמצא מה⁽¹³⁾ שהגיע לשותף הנשאר מן החצי שהוא הלואה⁽¹⁴⁾ נוטלו שמעון יתר על ראובן בעבור הטרת שטרה לו. או שאין מחויבין את שמעון אלא שלישי ההפסד בלבד שנמצאו שני שלישים הכל במקרון לראובן ומקצת מה שמגיע מן הריחוק לשמעון בעבור טורה שטרה⁽¹⁵⁾. או שנתן ראובן לשמעון שכל⁽¹⁶⁾ עמלו מה שפוסקין ביניהם⁽¹⁷⁾ וכך בוחבין את השטר. שהודא דהות וכי דפל' בר פל' המקבל אמר⁽¹⁸⁾

[ע"ס]

[הו ע"לא] סחדי⁽¹⁹⁾ וחבו ליה לפל' בר פל' בעל הממון [מחמת שבצבו נפשי] קא מודינא קדמיכון דנסיבית⁽²⁰⁾ וקבולית מיניה כן וכן זוי או כן וכן דיגרי למהוי בידיאי קרנא לדיוליה דובינא ומובינא בהון ועמילגא וטרנאגא בכל יוכלא ועיבידנא בהון בקיטאטא ובמיננותא בלא שיקרא ובלא ניכלא⁽²¹⁾ וכל רואחא דמסייעין

1) ע"י לעיל עמ' 21 ה"תרה 18: והלחן עמ' 52. 2) כ"א: משרטין. 3) כ"א: כהנא. 4) הספ' שטר כוס נמצא בחלמיר (פסקא אחת) ב"כ ע"כ. ק"ה וס' (קריין הש"ס ע"י שטר כוס) רצה לשרט הודאט עס וז' ע"ס ברבי הרשב"ם וה' שלוחין שוחטין וס' אל' שריצו השוחטין להשתתף בה וקנה כל אחד מןן מפרן חבריו להשתתף בו - יבוא זה מעותיו ויבא זה מעותיו וישללו אותן לביים אחד ודביהו את הכיס שיהיה אולם תן שטר כוס והוא רק אם אחד נתן את הכסף והשני טורה בעסק, ובהו בבלו הוא משטר שהיהוה [ע"י לעיל עמ' 34 ה"תרה 2]. 5) כ"א: תיקרא עיסקא כגון ראובן נתן לשמעון. 6) כ"א: התיק, וכן בתיב המקומות בלי יודי. 7) כ"א: באחריותו א"ס יאבד ויחצי הממון בידו כפי קידון לפי שאם יאבד משל ראובן אבד, ובכ"ל כהנא: לטנגרי נקטסה אישא ע"ל המפקיד טורה שלה. 8) כ"א: ויהא ובכ"ל: והו עמי. 9) כ"א: המקרון. 10) כ"א: טורה מהו בו בעבור החיבי שיטתו עליו בחלמיר. 11) כ"א: למהא אלו. 12) כ"א: ונכ"ל ובכ"ל: שנטל. 13) ומה. 14) כ"א: החביר המסור קו על מלה זו ונכ"ל מן המדות: מקרון, ובכ"ל. 15) שפירא ובכ"ל: שטריה. 16) כ"ל: עמי. 17) ובכ"ל: מה ש"ס ק"ן [והתיק על התיקון: שפוסקין, ומקורו כל הדברים האלה בכ"ל ס"ח ב' וק"ד ב'. 18) כ"א: לנא. 19) ויש להשלים: וקני מני מנכשו והתיבו ותימו. 20) כ"א: רבבית - כן וכן דנשאר - ועיבדנא. 21) ע"תה. מ"ל נטל, וע"י ב"ה ס"ל תיקין (עמ' 272).

זהובים שבכל זהוב המשה עשר פ"ץ מזומנים בתורת עסקא להתעסק בהם על אחריותו וטובתו ותועלתו עד שיעלה ריוח מאה זהובים, וכל מובחר וטוב עסק שיודמן השם יתברך לנו, יהיו מעותיו של פלוני הנ"ל קודמין למעותינו עד שיעלה מהם ריוח כנ"ל. ומאז ואילך יהיו בידינו כל סך קרן וריוח הנ"ל בתורת הלואה גמורה על אחריותנו וטובותינו ותועלתינו הן לריוח הן להפסד ח"ו עד זמן פלוני. שאז מחוייבים אנחנו לשלם לו או לבאי כחו כל סך קרן וריוח

חלק א' שבועה

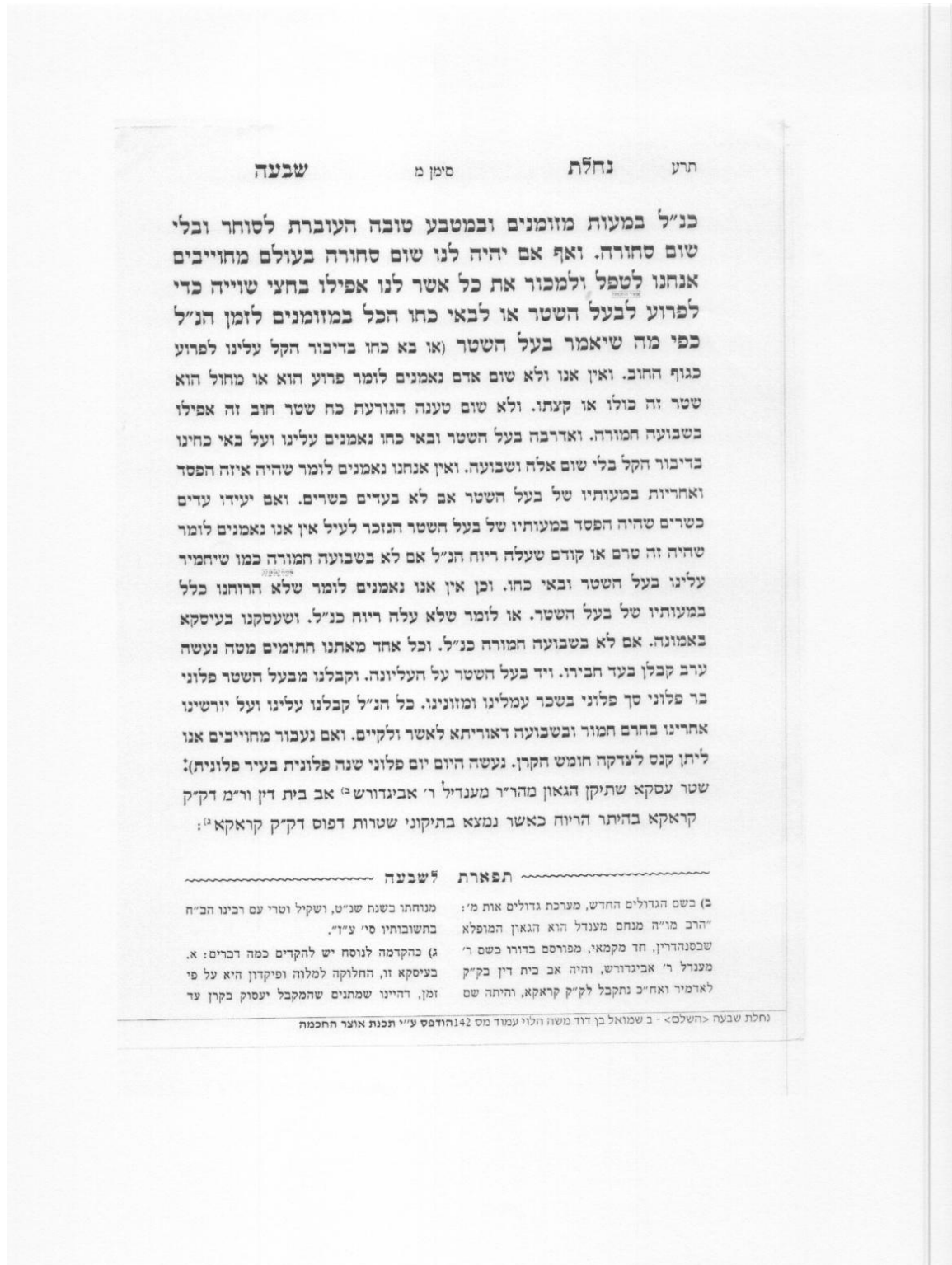
על השטר שעשה נהימר דנאמן, והרי על כל פנים עשה מלוה על עמלו, עיין סס. ובאמת לפי עניות דעתי יש לומר דמיידי דהמלוה טוען שהיו עדים כשעת המנאי ועשה ממו, דכסהאי גוונא שרי לו, לפי עניות דעתי עיקר האיסור של הרא"ש הוא רק מחמת שמה ימות ויגבה הירוש, דמתיים אפשר דמהימן ליה שלא יקח מאמו, ואמאי לא יוכל לכמוי, רק דהשש הוא רק מחמת שמה ימות ויגבו הירוש, ולכך אסור, וכן מורה פשטת לשון השו"ע שכתב על זה הטעם שמה ימות. ובוה ממילא לא קשה מה שהקשה בשב יעקב שס, דלמה אמרו בש"ס הטעם שמה ימות, חיפוק ליה דאף מתיים אסור ליקח. ולפי מה שכתבתי אהי שפיר, דכיון דבש"ס אמר דמהימן ליה, לכך צריכי לטעם שמה ימות, וכנס נדחק בזה השב יעקב והשואל שס. ומה שהקשה על ראיית הרא"ש מרב עילש משום דמהיכא חמי לומר דהימר היה בעל

פה, והדגדג פשוט כמו שכתב לו השואל, דאמאי לא נימא כן דעשה כן כדי שיהיה מותר, ואף אי לא יוכל לפרש דהטוניה פלגא באגר ופרי הלמי דהפסד, וגם הוא נרגש מזה וכח דאי הכי מאי פריך דלמא טבל צליר הוא הא גם זה לא נכתב בשטר, לפי עניות דעתי הכי טוונת הרא"ש, דכל טעמו דלא מועיל בעל פה הוא שמה יכפרנו ויגבה ריבית, או יורשו לא ידעו ויגבו, ולפי זה שפיר הוכיח, דאם כן גם כיון דלא נכתב בשטר אף דעשה בעל פה אהי עושה איסור שמה יכפור המקבל, ועל כרחיך דהטוניה מנוארת בשטר דפלגא באגר ותרי הלמי דהפסד, ומעשה שפיר פריך דלמא טבל צליר הוא, ואם כן כיון שלא עשה איסור ושפיר יגבה הריבית אם כן לכך לא צריך למכתביה בשטר, וזה פשוט. וגם מה שהאריך בכוונת הט"ו, הדברים פשוטים למעין בט"ו, ועיין בחוות דעת באוסן שהדין גרוד דאסור.

תפארת א' שבועה

וכפי שרבינו מביא לקמן אות ב' מקונטרס הריבית לבעל הסמ"ע שהמהר"ם תיקן בתחילה נוסח אחר והשיגו עליו הלבוש והסמ"ע ואח"כ תיקן את הנוסח המובא בסמוך, ולפיכך הביא רבינו רק את תחילת הנוסח והשמיט את החלק השני שעליו חלקו. ולכן קבעתי גם ההערות על נוסח השני שמוכא בשלימותו.

נחלת שבועה > השלם < - ב שמואל בן דוד משה הלוי עמוד מס 141 הדפס ע"י תכנת אוצר החכמה

נחלת שבועה נוסח ודיני שטר היתר עיסקא שבועה תרעא

תפארת לשבועה

שיגיע לסכום מסוים, ועד אז כל הממון יהיה פיקדון והרווח וההפסד לנותן, ולאחר שיגיע לסכום זה יהיה כולו מלוה וכל הרווח וההפסד למקבל. ואינו כסתם עיסקא שבש"ס שהיא פלגא מלוה ופלגא פיקדון במשך כל זמן העיסקא, וכן היתרי עיסקא אחרים, כגון היתר עיסקא שתיקן הגנת ורדים ביו"ד כלל ו' סי' ד', וההיתר עיסקא שתיקן החכמת אדם בכלל קמ"ג, הם כדרך זו של פלגא מלוה ופלגא פיקדון במשך כל זמן העיסקא. וכן היתרי עיסקא הנוהגים כיום הם בדרך של פלגא מלוה ופלגא פיקדון.

המקור לעיסקא זו הוא מהמהר"ם מרוטנברג בשו"ת סי' תתקנ"ה, מובא ברא"ש כ"מ פ"ה סי' כ"ג, במרדכי כ"מ סי' ש"ט, ובתשובות מיימוניות סי' נ"ב, וכן בטור ושו"ע יור"ד סי' קס"ו. ומקורו של המהר"ם מרוטנברג הוא מהגמ' בב"מ דף ס"ה ע"א בסוגיא דטרשא רב חמא, ומסוגיא דחמרין בדף ע"ג ע"א. והגר"א ביו"ד שם סי' ק' א' מביא מקור לזה מהירושלמי.

ב. הר"ד מענדל תיקן בתחילה [בהיותו אב"ד בלודמיר] היתר עיסקא בנוסח אחר וכו' מתניס שהמקבל לא יהיה נאמן אלא בעדים גם אם טוען שלא הרוויח, ולאחר שהשיגו עליו הלבוש והסמ"ע דבריהם מובאים בדברי רבינו לקמן אות ב' ובהערה כ"א אות א', חזר ותיקן את הנוסח הזה, ונקרא היתר עיסקא כתיקון מהר"ם.

בלקט הקמח (לרבי משה חאגיז, בנו של בעל הלכות קטנות, גיסו של הפר"ח, נרפס תנ"ז תע"ה, מודפס בשו"ע יור"ד לאחר הלכות ריבית) כתב היתר עיסקא בדרך זו ובנוסח דומה לנוסח המהר"ם, וגם תנאי הנאמנות שם הם כמו שתיקן המהר"ם, וכתב שהוא ע"פ נוסח שנרפס בברלין, וכן השל"ה במסכת חולין פרק גר מצוה אות נ"ג, כתב היתר עיסקא בדרך זו, אמנם השל"ה מחמיר בתנאי הנאמנות כדלקמן בהערה י"ט אות א'.

היתר עיסקא כתיקון מהר"ם קיבל את הסכמת

הסמ"ע, בקונטרס הריבית בדרך הארוכה אות ט' ראה לקמן בהערה כ"ד על קונטרס זה. וכן הסכימו החלקת מחוקק והמגן אברהם, כאשר הובא בקונטרס אחרון מלחם הפנים להלכות ריבית (להרב משה יקותיאל קויפמאן כ"ץ אב"ד קוטנא, חתנו של הגאון בעל מגן אברהם, נרפס תע"ו, מודפס בשו"ע יור"ד לאחר הלכות ריבית), וכן החת"ס בשו"ת חר"מ סי' מ"ח כתב "ולא ידעתי מי שני למיעבד היתר מהר"מ ז"ל שהוא דרך סלולה בלי פקפוק ובלי אחריות".

בהיתר עיסקא זה ישנם יסודות לנוסחאות היתרי עיסקא שנוהגים עד היום, ונוגע גם לתנאי הנאמנות בהיתר עיסקא באופן של פלגא מלוה ופלגא פיקדון.

ג. דעת הגר"א בשו"ע יור"ד סימן קס"ז סי' ק' א' בליקוט, שאין להיתר עיסקא באופן שכתב המהר"ם מרוטנברג, מפני שהטירחא של המקבל בזמן הפיקדון עבור הנתן היא ריבית, והגר"א מחדש שבאופן הזה א"א להתירה אפילו אם הנתן משלם למקבל שכר עבודה, ואינו דומה לעיסקא דפלגא מלוה ופלגא פיקדון, ע"ש. ולדעתו עיסקא שמחולקת למלוה ופיקדון על פי הזמן מותרת דוקא אם ההלוואה בתחילה [כמו שכתב הרמ"א שם], או כשמתנים שהפיקדון יהיה עד זמן מסוים ואינו תלוי ברווח [כמו שמביא מהירושלמי].

ד. כשם הגדולים החדש שם הביא כתי"י מהר"ד אפרים זלמן מרגליות בעל ה"בית אפרים" שכתב שיש נפק"מ טובא לדינא בין היתר עיסקא של פלגא מלוה ופלגא פיקדון ובין היתר עיסקא כתיקון מהר"ם, דבתיקון מהר"ם "אפילו היה העיסקא ביד הלוה אחר זמן הפירעון, כל מה שמרויח הכל שלו ואין לו ליתן להמלוה כלום, ואם יתן לו הוה ריבית שהרי שכר מעותיו עומד ונוטל. ומה שכל ב"ד שבישראל נוהגין לפסוק כשכא לפניהם דין זה שנתעכב העיסקא אחר הזמן פוסקים לתת רווחים לפי ערך הנכתב בשטר

נחלת שבועה >חשלים< - ב שמואל בן דוד משה הלוי עמוד מס 143הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

תערב נחלת סימן מ שבועה

תפארת לשבועה

כמו בכל עיסקא. והחזו"ד ביאר לפ"ו את מה שכתב הרמ"א בסימן קס"ז ס"א שאפשר להתנות שהעיסקא תהיה בתחילה מלוה ואח"כ פקדון, ואע"פ שהמלוה נעשה פקדון בלא קנין, ע"ש. וא"כ ה"ה דלאחר שהגיע זמן הפירעון, יכולים לחזור ולהתחיל את העיסקא מחדש.

ועוד כתב בכלל דרבייתא שאם חזר והתעסק בממון לטובת הנותן, והנותן רוצה לגבות לפני שהמקבל התעסק בממון לטובתו, יכול המקבל לומר או תניחוני בידי עד סוף הזמן, או לא תקבל רווח כלל.

ה. והבית אפרים כתב עוד נפק"מ, "אם בתחילת מו"מ שלו הרוויח כשיעור הרווח ששייך למלוה, אף שאח"כ חזר והפסיד, אינו יכול לטעון לא הרווחתי, דמאי איכפת למלוה ההפסד שהפסיד בעת שנשא ונתן לעצמו מזלו גרם, משא"כ בעיסקא דפלגא מלוה שנאמן בשבועה לטעון לא הרווחתי". וכ"כ בשו"ת בית יצחק שם אות א'.

ו. ועוד כתב הבית אפרים שם "ולפי שהנוסח ארוך והסודרים טרודים בעסקים מרובים, וגם דלא כו"ע גמירי לכתוב שטר מחוקק באריכות כזה, לכן צוה הגאון בעל מגן אברהם ולימד העם דרך קצרה לכתוב כתיקון מו"מ ז"ל מקראקא וכו'". וכתב שאם כותבים כך, א"כ הוא בדרך תיקון מהר"ם שבתחילה פיקדון ואח"כ מלוה, ואינו פלגא מלוה ופלגא פיקדון, ודלא כהטועים שהכוונה לרמ"א, דלא נמצא בשום מקום תיקון שטרות מהרמ"א, ונפק"מ כנ"ל, ואם רוצים שיהיה פלגא מלוה ופלגא פיקדון, צריך לכתוב שהוא על צד היתר עיסקא סתם, ע"ש.

אמנם ישנם היתרי עיסקא שכותבים שהם למחצית שכר והפסד, ומוסיפים ע"פ תיקון מהר"ם, והכוונה שתנאי הנאמנות הם ע"פ תיקון מהר"ם. וכן הוא בשו"ת דברי חיים ליקוטוס והשמטות סי' ט"ז "בנידון שאלתו אם ידעו כולי עלמא שנשרף כל אשר לו, אם חייב המלוה בחצי

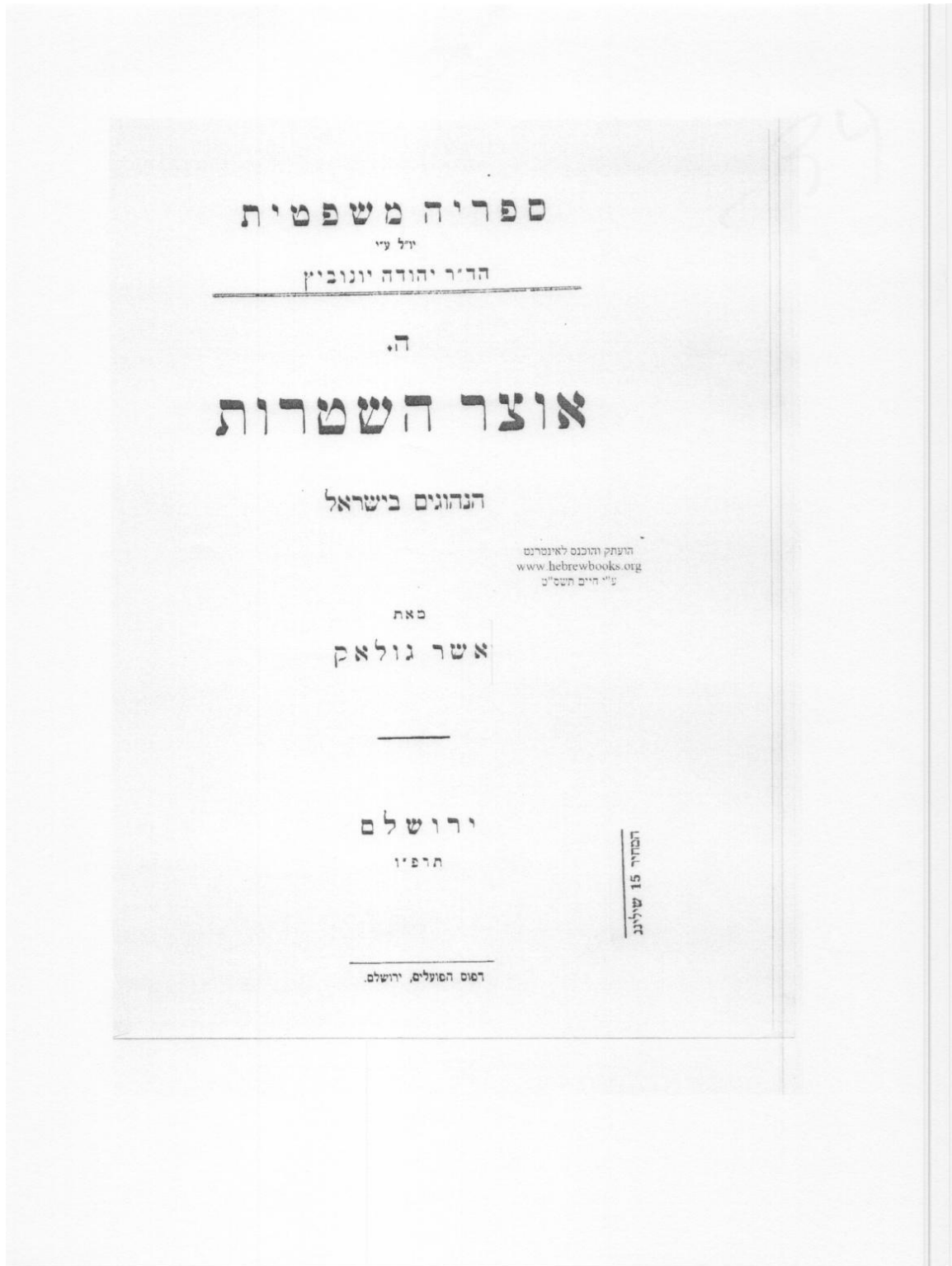
העיסקא, והוא עפ"י טעות, שסבורים שצד היתר עיסקא האמור בשטר הוא ע"ד העיסקא האמורה בש"ס פלגא מלוה ופלגא פיקדון וכו', ובוזה אם נתעכב אחר זמן פירעון חייב לתת לו רווחים והיתר שבתחילה נמשך גם אח"כ וכו', וכוזה פסק ג"כ בקונטרס בעל הסמ"ע בדרך הקצרה אות ח', ובארוכה אות י', וכן הוא בט"ז יור"ד סי' קע"ז ס"ק י"ד. וכתב הסמ"ע שם דהיינו דוקא לגבי הרווח, אבל אם הפסיד, כל ההפסד על המקבל, ע"ש. ולפי היתר הלז דתיקון מהר"ם, אפס מקום לפסוק ליתן רווחים יותר משיעור הקצוב בשטר העיסקא, אם לא שנאמר שאחרי כלות זמן העיסקא יתחדש התנאי מאליו, שיהיה בידו להבא שישא ויתן בהם תחילה לטובת המלוה עד שיעלה הערך הקצוב ואח"כ יתעסק לעצמו עד כלות הזמן ושוב חזור ומתחדש, והרבר קשה לאומרו ולברות מלב תנאי שלא דברו והתנו עליו".

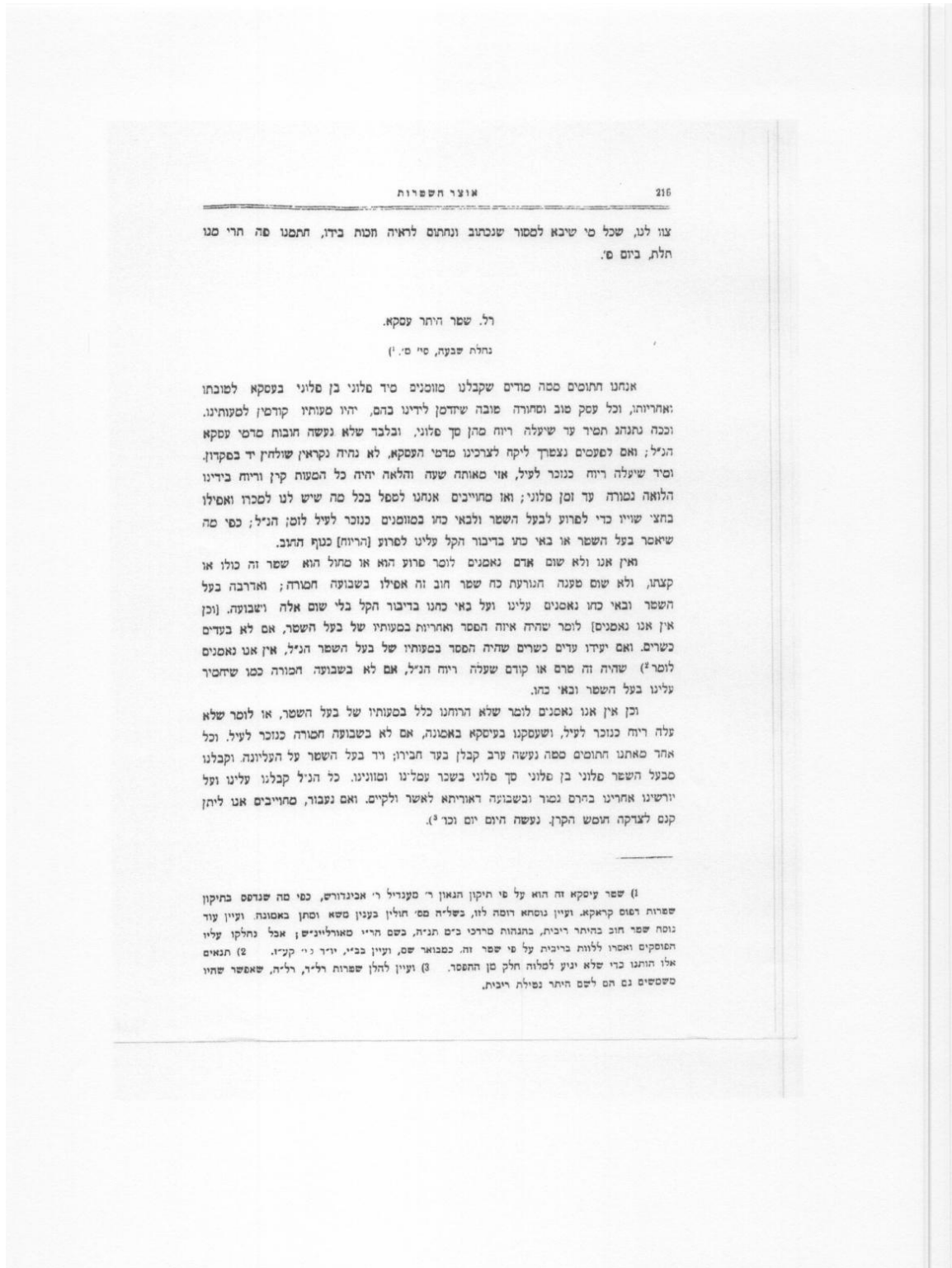
וכ"כ השלי"ה שם אות נ"ה, שאם הגיע זמן הפירעון והמלוה רוצה להניח המעות ביד הלוה, צריך לעשות קנין חדש ושטר חדש, דהשטר הראשון נמחל שיעבור. וכ"כ בשו"ת חלקת יעקב יור"ד סי' ס"ד ס"ק ד'.

ובספר כלל דרבייתא לרבי שלמה קלוגר בסי' קע"ז סעי' כ"ג הביא את דברי הבית אפרים, וחלק עליו, ודעתו שבכלות הזמן חזר הדבר למפרע שיעסוק בו עד שיעלה כך וכך לנותן, ושוב יחזור ויהיה הלוה בידו כבתחילה, והי כמו שהתנה כך בתחילה.

וכ"כ בשו"ת בית יצחק יור"ד ח"ב סי' א' אות ב' דהוי כאילו התנו. וביאר ע"פ דברי החזו"ד בסימן קס"ז ס"ק ב"ג' שמחדש דגם בעיסקא דמהר"ם מרוטנברג המובאת בטור ושו"ע סימן קס"ז, החלוקה למלוה ופיקדון ע"פ הזמן אינה חלוקת גוף הממון, אלא היא רק חלוקת הרווח והאחריות, אבל הממון עצמו אינו מחולק, אלא במשך כל הזמן הוא פלגא מלוה ופלגא פיקדון

נחלת שבועה <השלם> - ב שמואל בן דוד משה הלוי עמוד מס 144 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

צו לט, שכל מי שיבא למסור שנכתוב ונתחום לראיה חכות בידו, תתמנו פה חרי מנו תלת, ביום ס'.

רל. שפר היתר עסקא.

נחלת שבעה, סי' ס' (1)

אנחנו התוסים ססה מדיים שקבלנו מווכנים סיד פלוני בן פלוני בעסקא לטובתו: ואחריותו, וכל עסק טוב וסתורה טובה שידפסן לדינו בהם, יהיו פעותיו קודמין לפעותינו. וככה נתנהג תמיד עד שיעלה ריוח מהן סך פלוני. ובלבד שלא נעשה חובות מרפי עסקא הנ"ל; ואם לפעמים נצטרך ליקח לצרכינו מרפי העסקא, לא נהיה נקראין שולחין יד בסקדון. וסדר שיעלה ריוח כנוכר לעיל, אוי סאותה שעה והלאה יהיה כל המעות קרן וריוח בידינו הלאוה נמורה עד וכן פלוני; ואו מחוייבים אנחנו לפסל בכל מה שיש לנו לסכרו ואפילו בחצי שוייו כדי לפרוע לבעל השטר ולבאי מהו כמומנים כנוכר לעיל לום; הנ"ל; כפי מה שיאמר בעל השטר או באי כהו בדבור הקל עלינו לפרוע [הריוח] כנף התוב.

אין אנו ולא שום אדם נאמנים לומר פרוע הוא או סמול הוא שפר זה כולו או קצתו, ולא שום מענה הנורעת כה שפר חוב זה אפילו בשבועה חמורה; ואדרבה בעל השטר ובאי מהו נאמנים עלינו ועל באי מהו בדבור הקל בלי שום אלה ושבועה. [וכן אין אנו נאמנים] לומר שהיה איוה הספר ואחריות בסעותיו של בעל השטר, אם לא בעדים כשרים. ואם יעידו עדים כשרים שהיה הספר בסעותיו של בעל השטר הנ"ל, אין אנו נאמנים לומר (2) שהיה זה סרס או קודם שעלה ריוח הנ"ל, אם לא בשבועה חמורה כמו שחייבים עלינו בעל השטר ובאי מהו.

וכן אין אנו נאמנים לומר שלא הרוחנו כלל בסעותיו של בעל השטר, או לומר שלא עלה ריוח כנוכר לעיל, ושעסקנו בעסקא באמנה, אם לא בשבועה חמורה כנוכר לעיל. וכל אחד מאתנו התוסים ססה נעשה ערב קבלן בעד חברו; ויד בעל השטר על העליונה. וקבלנו סבעל השטר פלוני בן פלוני סך פלוני בשכר עמלינו וסווינו. כל הנ"ל קבלנו עלינו ועל יורשינו אחרינו בהרם נכר וכשבועה דאורייתא לאשר ולקיים. ואם נעבור, מחוייבים אנו ליתן קנס לצדקה תומש הקרן. נעשה היום יום וכו' (3).

(1) שפר עסקא זה הוא על פי תיקון הגאון ר' סעניל ר' אביגדורס, כפי מה שנדפס בתיוקון שפרות דטוס קראקא. ועיין נוסחא רוסה לזו, בשליה ספי תולין בענין ססא וסתן באמנה. ועיין עוד נוסח שפר חוב כהותר ריבית, בתנחות סריכני בים תניה, כסם חריי סאורלייניש; אבל נחלקו עליו הפוסקים ואסרו ללוות ברובית על פי שפר זה. כסבואר סס, ועיין בב"י, יורה ד"י קנ"ז. (2) תנאים אלו הותנו כדי שלא ינעו לסלוח חלק סן החספר. (3) ועיין להלן שפרות רל"ד, רל"ה, שאפשר שהיו סססססס גם הם לסם היתר נפילת ריבית.

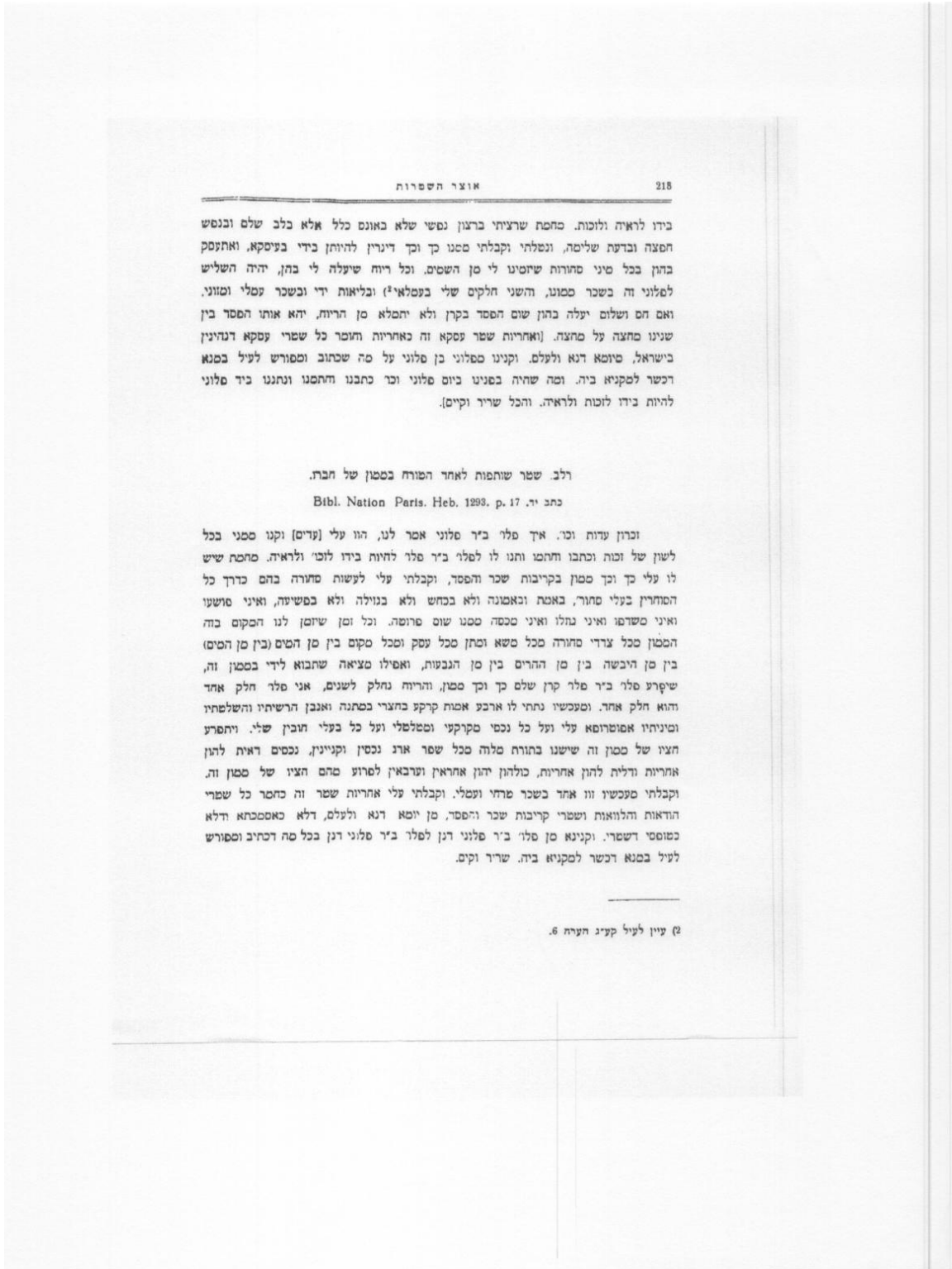
XXI. שפרי עיסקא.

שפרי עיסקא נכתבים על החקשרות של שוחפות, שבה אחד נהגן מעות והשני טורח ומתעסק בהם, והם תולקים ביניהם את הרווח ואת ההפסד; ונקראו שפרות אלו גם שפרי כים¹. סמון העיסקא נחשב כאילו נהגן חציו בתורה מלוה לזה שמתעסק בו וכאילו הכניס המתעסק חציו זה בחלקו בשוחפות; והחציו השני של הסמון נחשב כחלקו של בעל הסמון בשוחפות והוא כפקדון בידי המתעסק². לפי זה שני השוחפים כאילו הכניסו סמון בשוחפות בחלקים שווים, ונוסף על זה המתעסק טורח לבדו בעסק השוחפות; ואם יחלקו ביניהם את הרווח בשוה, יצא שבעל הסמון סקבל בחלקו חציו הרווח וגם שכר טרתתו של המתעסק, ויהא זה כריבית על המלוה שהלוה למתעסק. לפיכך נכתב בשפרי עיסקא, שבעל המעות סקבל שלישי מן הרווח והמתעסק סקבל שני שלישים, ומותר זה שהוא סקבל הוא בשכר טרתתו (רליא). ובזמן שרצו לחלוק את הרווח בשוה, היו מסיסים וקובעים למתעסק אוה סמון קסן כחשלוסי שכר טרתתו. שלא תהא זו כריבית לבעל המעות (רליב. רליג). את ההפסד היו תולקים בשוה (רליא—רליג); ובוה נבדלת העיסקא, בתורה השחחפות בקריבות שכר והפסד, שפטר עיסקא מדומה שנכתב לשם היתר נטילת ריבית, שבו היו מבקשים דרכים להבטיח למלוה חלק בריוח ולהגן עליו מכל הפסד. שפרות רליג—רליה נכתבו על עיסקא, שבה נלוו מעות בכדי לתנור ולהלוותם לנוי בריבית ועל מנת לפרוע חלק מן הריבית לבעל המעות. יש לשער שבאותם הימים שבהם היה שכיח בקרב עמנו עסק הלוואת מעות בריבית לבני אומות העולם, היו אלו שעסקו בהלוואת מעות לזרים על מנת להלוות, כדרך שעושים בתי הבנק בימינו. הלוה שבשטר רליד היה בעל תנח בסארסה שבה עסק בהלוואת על משכונות, והמשכונות שקיבל מאחרים שיסשו גם לבטחון ההלוואת שלוח הוא מאחרים. בשטר זה זכנ בשפר רליה, המלוה סקבל ריבית קבועה על מעותיו; משכונות מבטיחים לו שלא יפסיד מן הקרן, והלוה עוד מתחייב למלוה שפעותיו יכניסו לו לא פחות מן הריבית שהתנו עליה³. עיסקא זו היתה אסוא לפי חכונתה הלוואת בריבית, אלא שהריבית התרה כאן, משום שהלוה תנר והלוה את המעות לנוי וקיבל מסנו ריבית. ואפשר הדבר שבטופסי שפרות כאלו היו משתמשים לפעמים לשם היתר נטילת ריבית, והיו כותבים אותם גם בזמן שבפועל לא היה הלוה תנור ומלוה את פעותיו לנוי.

דלא שפר עיסקא.

ספר חשמרות לריי אלברצלונז. שפר סיד.

יודעים אנו¹ עדים החומים משה ערות ברורה שאמר לנו סלוני בן סלוני, הונו עלי עדים וקנו סמני וכתבו וחתמו עלי בכל לשון של זכות ותנו לו לסלוני בן סלוני להיות
1. כ"ב ע'. 2. האי עיסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון. כ"ב שם, כ"ב ק"ד. 3. עיון שפר רליה הערה 6.
4. עיון בספר העיפור נוסחא דומה לזו בארמית.

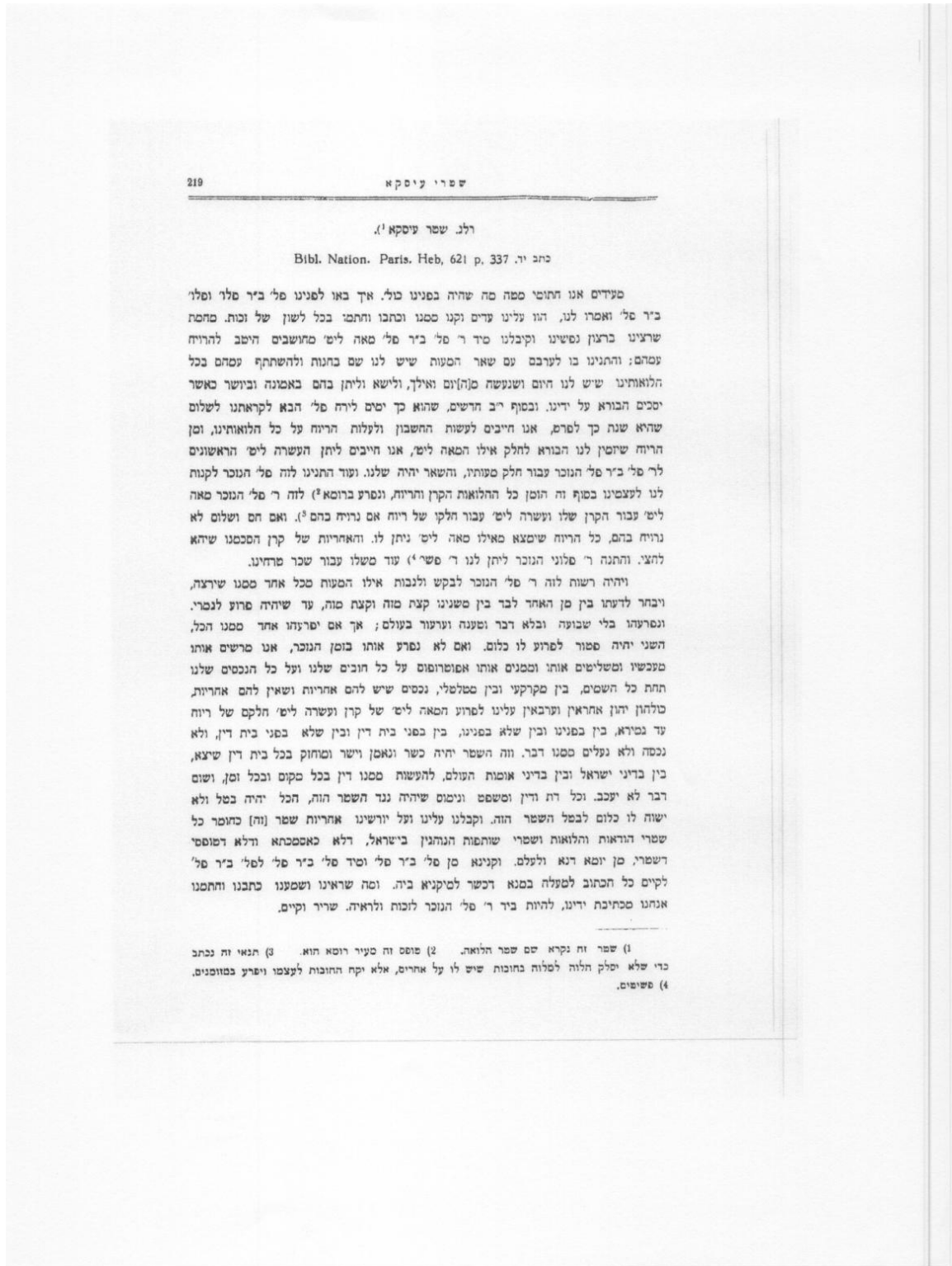
בידו לראיה ולזכות. מחמת שרציתי ברצון נמשי שלא באונס כלל אלא בלב שלם ובנפש
הסעה ובדעת שליטה, ונשלתי וקבלתי מסגנו כן וכך דינרין להיוותן בדי בעיסקא, ואתעסק
בהון בכל מיני סחורות שימינו לי מן השמים, וכל ריוח שיעלה לי בהן, יהיה השליש
לפלוגי זה בשכר סמנו, והשני חלקים שלי בעמלאי² וכליאות ידי ובשכר עמלי ומוני.
ואם חס ושלום יעלה בהון שום הספר בקרן ולא יהמלא מן הריוח, יהא אותו הספר בין
שנינו מחצה על מחצה. [ואחריות שפר עסקא זה כאחריות הוטר כל שפרי עסקא דנהיין
בישראל, מומא דנא ולעלם. וקנינו ספלוני בן פלוני על מה שכתוב ומפורש לעיל במנא
דכשר לפקניא ביה. ומה שהיה בפנינו ביום פלוני וכר כתבנו והחמנו ונתנו ביד פלוני
להיות בידו לזכות ולראיה. והכל שריר וקיים].

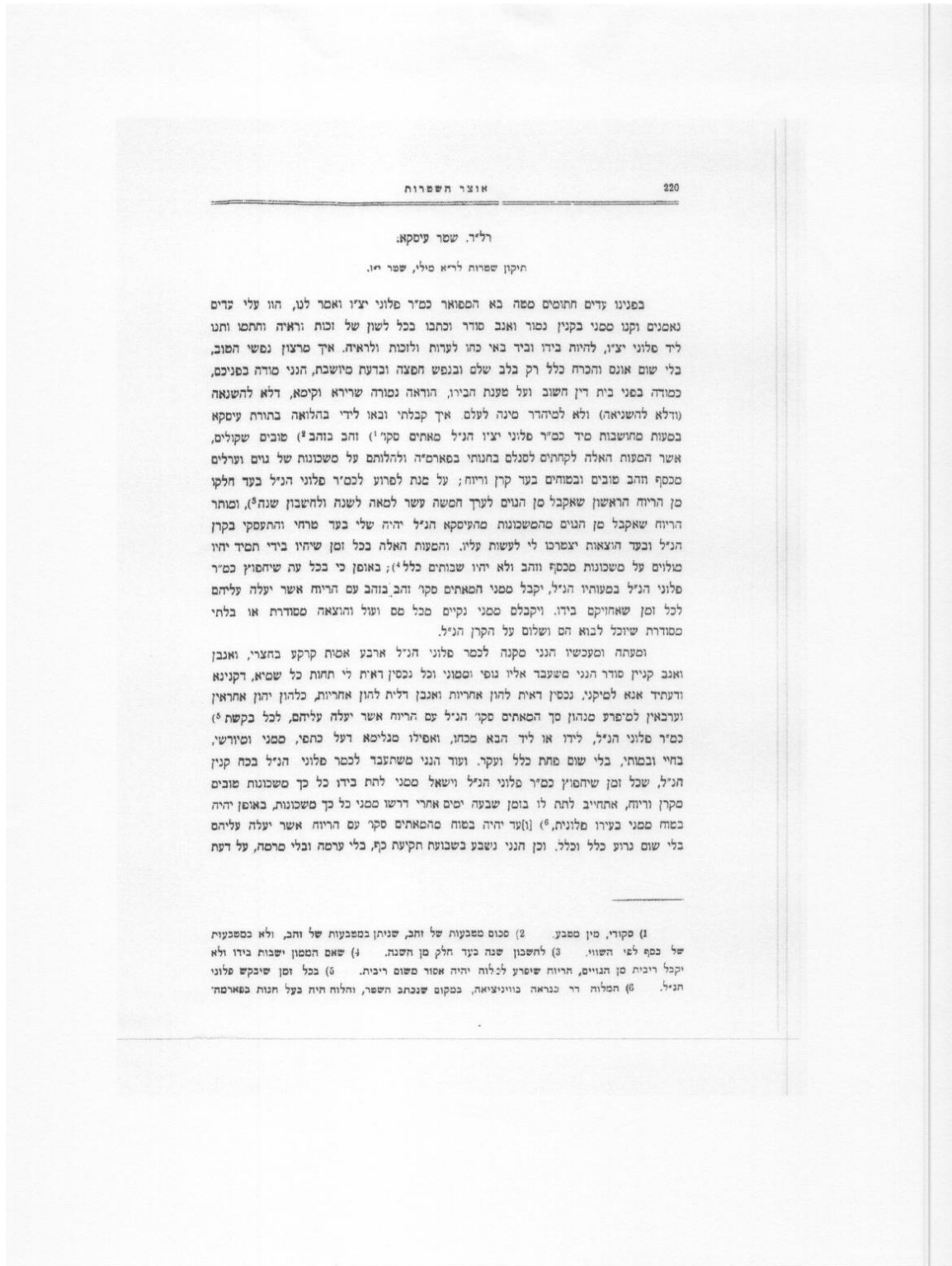
רלב שטר שוחמות לאחד המורה בסמון של חבר.

כתב יד. Bibl. Natlon Paris. Heb. 1293. p. 17.

זכרון עדות וכי. אך פלוני אמר לנו, הו עילי [עדים] וקנו סמני בכל
לשון של זכות וכתבו והחמו ותנו לו לפלוני ביד פלוני לזכות ולראיה. מחמת שיש
לו עלי כן וכך סמון בקריבות שכר והספר, וקבלתי עלי לעשות סחורה בהם כדרך כל
הסחורין בעלי סחור, באמת ובאמונה ולא בכחש ולא בנוילה ולא בפשיעה, ואיני מושעו
ואיני משדמו ואיני נוהלו ואיני סכסה מסגנו שום פרושה. וכל זמן שיומן לנו המקום בה
הסמון סכל צרדי סחורה סכל משא ומתן סכל עסק וסכל מקום בין מן המים (בין מן המים)
בין מן היבשה בין מן ההרים בין מן הגבעות, ואפילו מצאיה שהבוא לידי בסמון זה,
שיקרע פלוני ביד פלוני קרן שלם כן וכך סמון, והריוח נחלק לשנים, אני פלוני חלק אחד
והוא חלק אחד. ומעכשיו נחתי לו ארבע אמות קרקע בחצרי בסתנה ואנבן הרשתי והשלפתי
ומניחיו אפטרופא עלי ועל כל נכסי סקרקעי ומסלשלי ועל כל בעלי חובין שלי. ויחפרע
חציו של סמון זה שישנו בתורת מלה סכל שפר ארג נכסין וקניינין, נכסים דאית להון
אחריות ודלית להון אחריות, כלהון יהון אחראין וערבאין לפרוע מהם חציו של סמון זה.
וקבלתי מעכשיו וזו אחד בשכר מרתי ועמלי. וקבלתי עלי אחריות שטר זה כחמר כל שפרי
הדאות והלוואות ושפרי קריבות שכר והספר, מן יומא דנא ולעלם, דלא כאסמכתא ודלא
כסוספי דשפרי. וקנינא מן פלוני ביד פלוני דנן לכל מה דכתיב ומפורש
לעיל במנא דכשר לפקניא ביה. שריר וקיים.

[2] עיין לעיל קציג הערה 6.

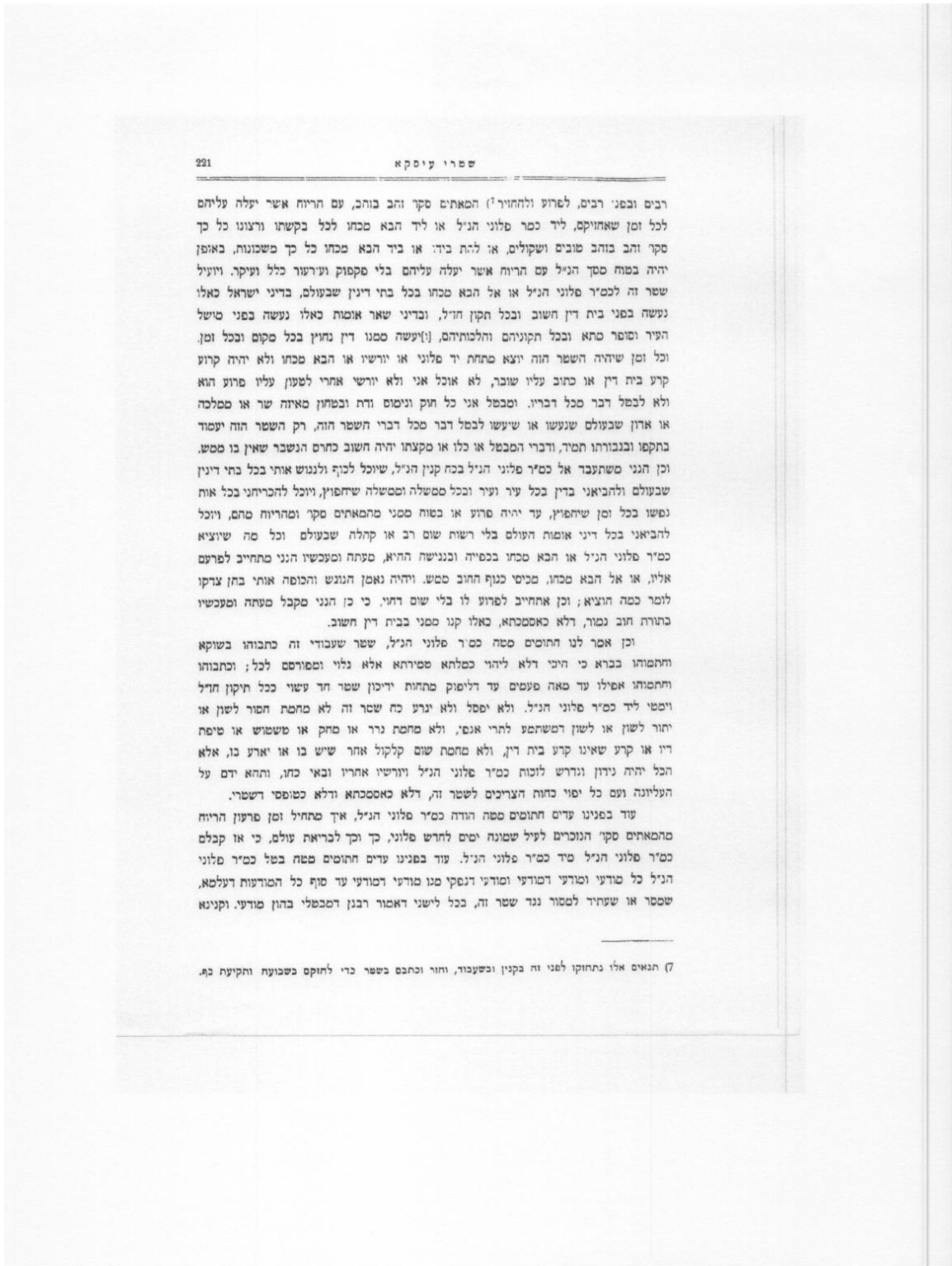
ד"ר. שמואל עיסקא:

תיקון שטרות לראי מילי, שטר חו.

בפנינו עדים חתומים משה בא הסמאר כמ"ר פלוני יצ"ו ואמר לנו, הונו עלי גדים נאמנים וקנו סמני בקנין נכסו ואנכי סודר וכתבו בכל לשון של זכות וראיה ותחמו ותנו ליד פלוני יצ"ו, להיות בירו ובידו באי כהו לעדות ולזכות ולראיה. אך מראון נפשי הסוב, בלי שום אונס והכרח כלל רק בלב שלם ובנפש חפצה וברעת טוֹשֶׁבֶת, הנני מודה בפניכם, כמורה בפני בית דין חשוב ועל טענת הבירן, הוראה נמורה שרירא וקיסא, דלא להשאנה (ודלא להשניאה) ולא לטהרר מינה לעלם אך קבלתי ובאו לידי בהלואה בתורה עיסקא במעות ממשכות סיד כמ"ר פלוני יצ"ו הגיל מאתים סקי¹ והב כוהב² טובים שקולים, אשר הסעות האלה לקחתים למגלם בחנתי במאריסיה ולהלותם על משכונות של גוים וערלים מסקף זהב טובים ובמחויים בעד קרן וריח; על מנת לפרוע לכמ"ר פלוני הגיל בעד חלקו סן הריח הראשון שאקבל סן הגוים לערך חמשה עשר למאה לשנת ולהשבון שנה³, ומותר הריח שאקבל סן הגוים מהמשכונות מהעיסקא הגיל יהיה שלי בעד מרחי והתעסקי בקרן הגיל ובעד הנצאות יצטרכו לי לעשות עליו. והסעות האלה בכל זמן שיחוי בירי חסיד יהיו מלווים על משכונות מסקף זהב ולא יהיו שבותים כלל⁴; באופן כי בכל עת שיחפון כמ"ר פלוני הגיל במעותיו הגיל, יקבל סמני המאיתים סקי זהב כוהב עם הריח אשר יעלה עליהם לכל זמן שאחויקם בירו. ויקבלם סמני נקיים מכל סם ועול והנצאה מסודרת או בלתי מסודרת שיוכל לבוא הם ושלוס על הקרן הגיל.

ומעשה ומעשיו הנני סקנה לכמ"ר פלוני הגיל ארבע אמה קרקע בחצרי, ואנכי ואנכי קניין סודר הנני משעבר אליו גוסי ומסמני וכל נכסין ראית לי חתות כל שמיא, דקנינא ודעתיד אנא לסיקני, נכסין ראית להון אחריות ואנכי דלית להון אחריות, כלהון יהון אחראין וערבאין לסיפרע מנהון סן המאיתים סקי הגיל עם הריח אשר יעלה עליהם, לכל בקשת⁵ כמ"ר פלוני הגיל, לידו או ליד הבא מבחו, ואפילו מגליסא דעל כהפי, סמני וטוורשי, בחיי ובמחוי, בלי שום פחת כלל ועקר. ועוד הנני משחזר לכמ"ר פלוני הגיל בכח קנין חניל, שכל זמן שיחפון כמ"ר פלוני הגיל וישאל סמני לחת בירו כל כך משכונות טובים סקרן וריח, אחזיב לתת לו בוסן שבעה ימים אחרי דרשו סמני כל כך משכונות, באופן יהיה כסו סמני בערו פלוני⁶, ויעד יהיה כסו מהמאיתים סקי עם הריח אשר יעלה עליהם בלי שום נרוע כלל וכלל. וכן הנני נשבע בשבעות חקיעת קף, בלי ערמה ובלי מרמה, על דעת

1) סקורי, טין מסבע. 2) כסום מסכעות של זכב, שניתן במסכעות של זכב, ולא כמסכעות של כסף לזו השווי. 3) לחשבון שנה בעד חלק סן חשנת. 4) שאם המסון ישבות בירו ולא יקבל ריבית סן הגוים, הריח שיופיע לללות יהיה אסור משום ריבית. 5) בכל זמן שיבקש פלוני חניל. 6) תפלות דר כנראה בוויניציאה, במקום שנכתב חשפר, ותלות חות בעל חנות בפאריסה.

רבים ובסני רביס, לפרוע ולהחזיר⁷ המאמים סקף זהב בזהב, עם הריוח אשר יעלה עליהם לכל זמן שאחזיקם, ליד כסר פלוני הניל או ליד הבא מכחו לכל בקשתו ורוצונו כל כך סקף זהב בזהב טובים ושקולים, או לית בידו: או ביד הבא מכחו כל כך משכונות, באופן יהיה בסוף סקף הניל עם הריוח אשר יעלה עליהם בלי סקפוק ועירעור כלל ועיקר, ויוציל שטר זה לכסיר פלוני הניל או אל הבא מכחו בכל בתי דינים שבועולם, בדיני ישראל כאלו נעשה בסני בית דין חשוב ובכל חקון חדיל, ובדיני שאר אומות כאלו נעשה בפני טישל העיר וסופר סתא ובכל חקונייהם והלכותיהם, [נ]עשה סמנו דין נחין בכל מקום ובכל זמן, וכל זמן שיהיה השטר הזה יוצא מתחת יד פלוני או יורשו או הבא מכחו ולא יהיה קרוע קרע בית דין או כתוב עליו שובר, לא אוכל אני ולא יורשי אחרי לשעון עליו פרוע הוא ולא לבסל דבר סכל דבריו. ומבסל אני כל חוק ונימוס ודה ובטחון סאיזה שר או סמלכה או ארון שבועולם שנעשו או שיעשו לבסל דבר סכל דברי חשפר הזה, רק השטר הזה יעמוד בתקפו ובגבורתו חמדי, ודברי המבטל או כלו או סקצתו יהיה חשוב כחרס הנשבר שאין בו משש. וכן הנני משתעבר אל כסיר פלוני הניל בכה קנין הניל, שיוכל לכוף ולגנוש אחי בכל בתי דינים שבועולם ולהביאני בדין בכל עיר ועיר ובכל ספסלה ומספלה שיחפון, ויוכל להכריחני בכל אות נפשו בכל זמן שיחפון, עד יהיה פרוע או כסוח סמני מהמאמים סקף ומהריות סתם, ויוכל להביאני בכל דיני אומות העולם בלי רשות שום רב או קהלה שבועולם וכל מה שיוציא כסיר פלוני הניל או הבא מכחו בכסיה ובננישה החיא, סתה ומעכשו הנני מתחייב לפרעם אליו, או אל הבא מכחו, מביס כנוף החוב מסש. ויהיה נאמן הנגוש והכוסה אחי בהן צדקו לומר כסה הוציא; וכן אחחייב לפרוע לו בלי שום דחוי, כי כן הנני סקבל סתה ומעכשו בתורת חוב נכור, דלא כאסמכתא, כאלו קנו סמני בבית דין חשוב.

וכן אסר לנו החוטם סתה כסיר פלוני הניל, ששר שעבודי זה כתבוהו בשוקא ותחמיהו ככרא כי חייבי דלא ליהוי כמלתא ספירחא אלא גלוי וספורסם לכל; וכתבוהו ותחמיהו אסילו עד סאה פעמים עד דליסוק מתחות ידיכון שטר חד עשוי ככל חיקון חדיל וימטי ליד כסיר פלוני הניל. ולא יספל ולא ינרע כה שטר זה לא מחמת חסור לשון או יחור לשון או לשון דמשתמע להרי אנסי, ולא מחמת נרר או סחק או משמוש או סיפה דיו או קרע שאינו קרע בית דין, ולא מחמת שום קלקול אחר שיש בו או יארע בו, אלא הכל יהיה נידון ונדרש לזכות כסיר פלוני הניל ויורשיו אחריו ובאי כחו, ותהא דם על העליונה ועם כל יסוי כחות הצריכים לשטר זה, דלא כאסמכתא ודלא כמופסי דשטרי.

עד בפנינו עדים החוטם סתה הודה כסיר פלוני הניל, איך סתחיל זמן פרעון הריוח מהמאמים סקף הנוכרים לעיל שמונה ימים לחדש פלוני, כך וכך לכריאה עולם, כי או קבלם כסיר פלוני הניל סיד כסיר פלוני הניל. עוד בפנינו עדים החוטם סתה בטל כסיר פלוני הניל כל טודעי ומודעי ומודעי דנפק מנו טודעי דמודעי עד סוף כל המודעות דעלמא, שספר או שחידר לספור נגד שטר זה, בכל לישני דאמור רבנן דמבטלי בהון מודעי. וקנינא

7) תנאים אלו נחקקו לפני זה בקנין ובשעבוד, וחור וכתבם בספר כרי לחוקם בשבועת וחקיקת כף.

סיד פלוני הנגיל ליד פלוני הנגיל במנא דכשר למקניא ביה על כל מה דכתיב ומפורש לעיל בשטר זה. ומה שנקשה בפנינו עדים החומסים משה - בעצם היום הזה, יום פלוני כך לחרש פלוני בשנת פלוניה, מה ויניציאה, כתבנו וחחסנו שמתונו מה לעדות ולזכות ולראיה אל כסיר פלוני הנגיל ויוושו אחריו ובאי כחו, בכל עת ובכל זמן המצטרך ובכל מקום שהם. רבינו הישי. והכל שריר וקיים.

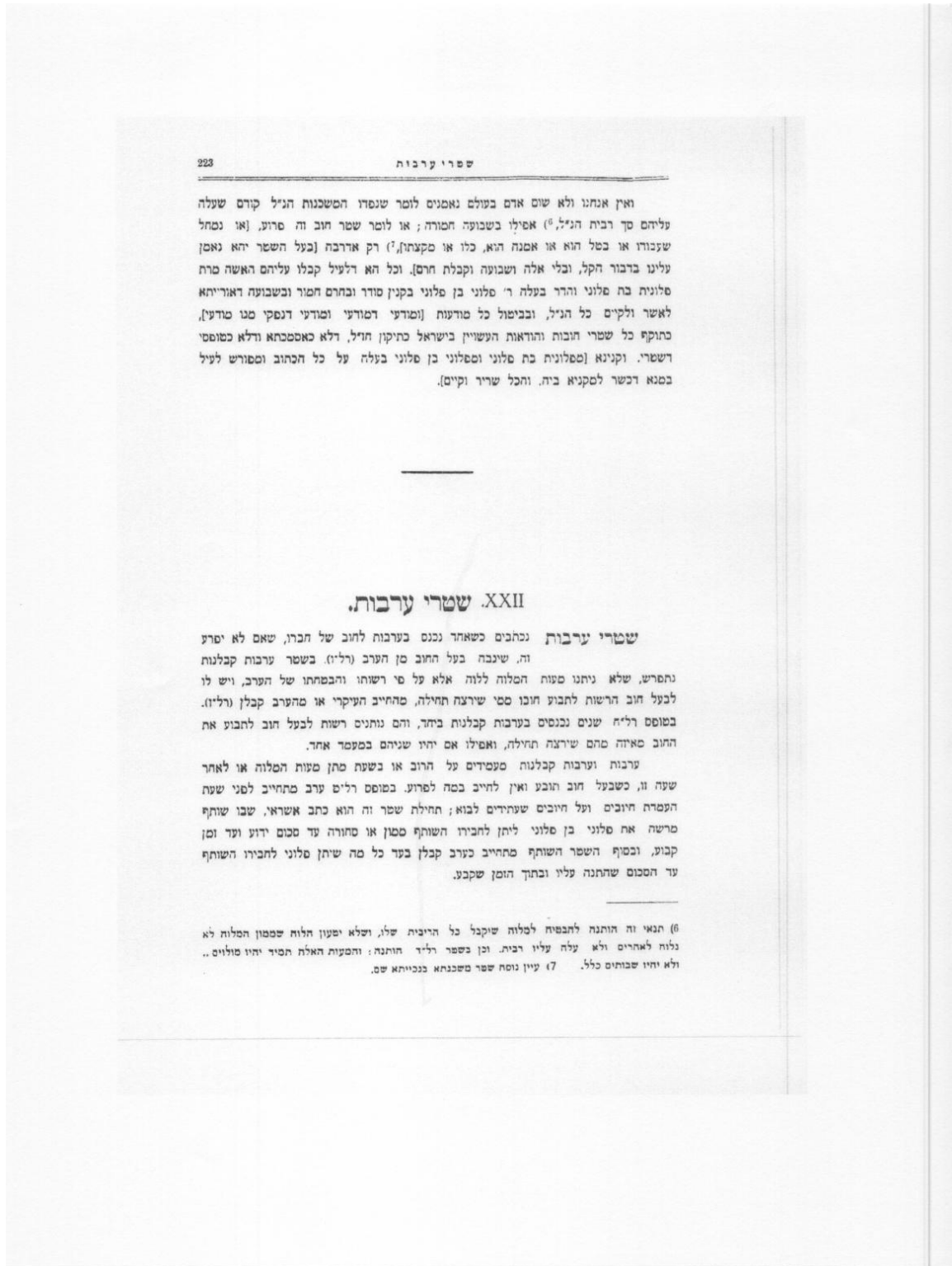
רלה. שטר עיסקא.

נחלת שכנה. סיי סיבא.

וכרן עדות [שהיהוה בפנינו עדים החומסים משה, אך שבאה לפנינו האשה מרה פלוניה²] והדר בעלה כמר פלוני בן פלוני ואפרו לנו, הו עינו עדים כשרים ונאמנים וקנו סמנו בקנין נמר אנב סודר מעכשיו וכתבו בכל לשון של זכות ובכל אושן המועיל וחגנו ליד פלוני בן פלוני, להיות בירו וכיר יורשו אחריו ובאי כחו לעדות לראיה ולזכות. אך שאנחנו קבלנו כסבר פלוני בן פלוני סך פלוני שהלוה לנו לשבתו על משכנתו של אחרים³ כסף וחבב החמומים ושום בשושי כפליים כערך סך הנגיל, שעולה מהם רבית סך פלוני עד זמן פלוני, והמחר מן הרבית יהא לנו לברינו⁴. ואותן המשכנות מסרנו ליד פלוני הנגיל ואחר שזכה בהן חור והפקדן בדינו בתורת פקדון⁵.

ואנחנו החומסים משה קבלנו עלינו כחוב נמור שמתוויבים אנחנו לשוטרם שמיחה מוכה ומעולה, וקבלנו עלינו להתחייב באחריותם אסילו על אונסים הם ושלום רשכחי או לא שכיחי. גם מתוויבים אנחנו למפלל במשכנתה הנגיל שלא יהא לפלוני הנגיל עסק עם בעל המשכנות, רק שאנחנו מתוויבים להוציא סיד העכורים כל הקרן והרבית הנגיל במסומנים או לסכור משכנות הנגיל, באוסם שמתוויבים אנחנו לשלם לפלוני הנגיל כל סך קרן ורבית הנגיל לזמן פלוני, במעות מווסנים דוקא ובלי שום סתורה בעולם. ואסילו כשיחיה לנו שום סתורה מוכה ומעולה מאד, מתוויבים אנחנו למפלל ולסכור אסילו בחצי שוייה, וכן לסכור המשכנות הנגיל אסילו בפחות מחצי שויים, כדי לשלם דוקא במסומנים לפלוני הנגיל או לכאי כחו לזמן הנגיל.

(1) שטר זה נקרא שם שטר משכנות של אחרים, שום שהלוה קיבל את המעות להלוותם לאחרים על משכנות; ובמקורן שטרות לריי אדלר, המבורג תקליג, הועתק שטר זה ונקרא שם בשם שטר משכנות של עבדים. (2) מסוף השטר נראה שנכתב בשם האשה ובעליה. (3) משכנות שמושכנו אחרים (עבדים) בירי הלוה, והוא עכשיו לוח עליהם. (4) הפלות מקבל סכום ידוע מן הרבית שהלוה מקבל מן הלווים שלו, וכותר הריבית ללוה. (5) המשכנות נמסרים לפלוני, בכיר זיקנה בהם לשם בחזון המלוה; ואשר שהמלוה היה עושה קנין. במשכנות בשכיל לזכות בריבית מן העכורים שעליהם, ולא יהיה איסור ריבית כריוח שיקבל.

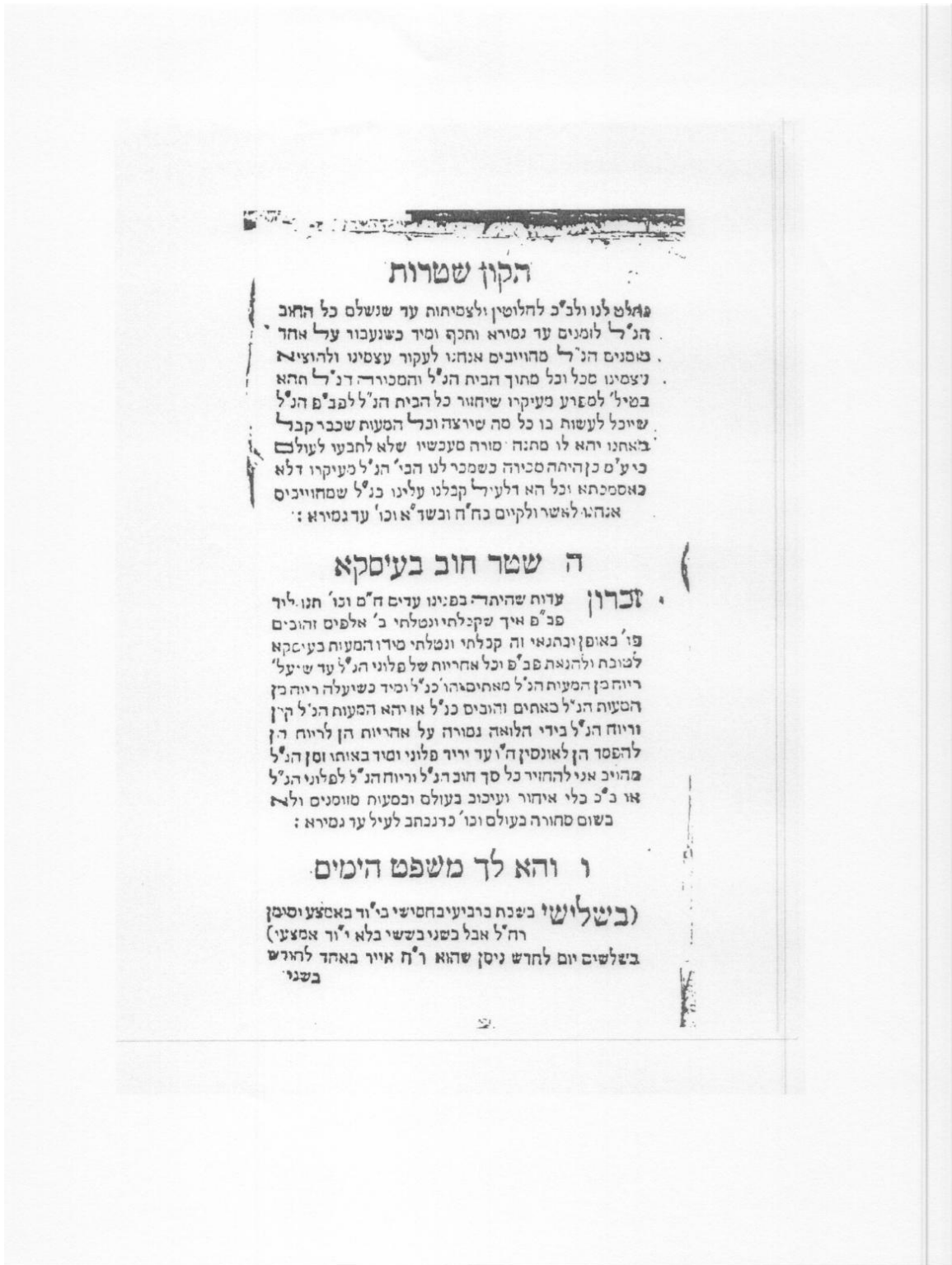
ואין אנהו ולא שום אדם בעולם נאמנים לומר שנפרו המשכנות הנ"ל קודם שעלה עליהם סך רבית הנ"ל,⁶ אפילו בשבועה חמורה; או לומר שפר חוב זה סרוע, [או נמחל שעברו או בסל הוא או אמנה הוא, כלו או מקצתו],⁷ רק אדרבה [בעל השטר היא נאמן עלינו ברבור הקל, ובלי אלה ושבועה וקבלת חרם]. וכל הא דלעיל קבלו עליהם האשה מרת סלונית בת סלוני והרד בעלה ר' סלוני בן סלוני בקנין סודר ובחרם חמור ובשבועה דאורייתא לאשר ולקיים כל הנ"ל, ובביטול כל מודעות [ומדעי דמודעי ומודעי דנפקי מנו מדעי], כתוקף כל שפרי חובות והודאות העשויין בישראל כתיקון חז"ל, דלא כאסמכתא ודלא כסוסמי דשפרי. וקנינא [מסלונית בת סלוני ומסלוני בן סלוני בעלה על כל הכתוב ומסורש לעיל במנא דכשר למקניא ביה, והכל שריר וקיים].

XXII. שפרי ערבות.

שפרי ערבות נכתבים כשאחד נכנס בערבות לחוב של חברו, שאם לא יסרע זה, שינכה בעל החוב סך הערב (ר"ל:). בשפר ערבות קבלנות נחפרש, שלא ניתנו מעות המלוה ללוה אלא על פי רשותו והבטחתו של הערב, ויש לו לבעל חוב הרשות לחבוע חובו כפי שירצת תחילה, מהחייב העיקרי או מהערב קבלן (ר"ל:). בסוסם ר"ל: שנים נכנסים בערבות קבלנות ביחד, והם נותנים רשות לבעל חוב לחבוע את החוב סאיה מהם שירצת תחילה, ואפילו אם יהיו שניהם במעמד אחד. ערבות וערבות קבלנות מעמידים על הרוב או בשעת מתן מעות המלוה או לאחר שעה זו, כשבעל חוב חובע ואין לחייב במה לפרוע. בסוסם ר"ל: ערב מתחייב לפני שעת העמדת חובים ועל חובים שעתידיים לבוא; תחילת שפר זה הוא כתב אשראי, שבו שותף מרשה את סלוני בן סלוני ליתן לחבירו השותף סמון או סתורה עד סכום ידוע ועד זמן קבוע, ובסוף השפר השותף מתחייב כערב קבלן בעד כל מה שיתן סלוני לחבירו השותף עד הסכום שהתנה עליו ובתוך הזמן שקבע.

(6) הנאי זה חותנה לתבטח למלוה שיקבל כל הריבית שלו, ושלא ישעון חלוה שפסון המלוה לא נלוה לאחריים ולא עלה עליו רבית. וכן בשפר ר"ל: חותנה: והמעות האלה תמיד יהיו מוליים... ולא יהיו שבותים כלל. (7) עיין נוסח שפר שסכנתא ככתייתא שם.

הקון שמרות

פאלט לנו ולב"כ להלוטין ולצמחות ער שנשלם כל החוב
הנ"ל לזמנים עד נסורא וחקה ומיד כשנעבור על אחר
זמנים הנ"ל סחויבים אנחנו לעקור עצמינו ולהוציא
ניצמינו סכל וכל סתוך הבית הנ"ל והסכורה דנ"ל הוא
במיל' לסרע מעיקרו שיחזור כל הבית הנ"ל לפנ"פ הנ"ל
שיוכל לעשות בו כל מה שירצה וכל המעות שכבר קבל
ביאחנו יהא לו סתנה סורה סעכשוו שלא לחבועו לעולם
כיע"ם כן היה סכורה כשכר לנו הכי' הנ"ל מעיקרו דלא
כאסכתא וכל הא דלעיל קבלנו עלינו כנ"ל שסחויבים
אנחנו לאשר ולקיים כח"ה ובשד"א וכו' עד נסורא :

ה שטר חוב בעיסקא

זכרון עדות שהיתר בפנינו עדים ח"ם וכו' חנו ליד
פנ"פ איך שקבלתי ונטלתי טירו המעות בעיסקא
פנ"פ כאופן ובהנאי זה קבלתי ונטלתי טירו המעות בעיסקא
לזכות ולהנאת פנ"פ וכל אחריות של פלוני הנ"ל עד שיעל'
ריווח כן המעות הנ"ל מאחיסאהו כנ"ל וכיד כשיעלה ריווח כן
המעות הנ"ל באחים והזכים כנ"ל או יהא המעות הנ"ל קין
וריווח הנ"ל בידי הלואה נסורה על אחריות הן לריווח הן
להפסד הן לאונסין ה' עד ויוד פלוני וסיד באוהו וסן הנ"ל
שהזיכ אני להחזיר כל סך הזכ הנ"ל וריווח הנ"ל לפלוני הנ"ל
או כ"כ בלי איהור ועיכוב בעולם וכסעות סוימנים ולא
בשום סחורה בעולם וכו' כדנכתב לעיל ער נסורא :

ו והא לך משפט הימים

(בשלישי בשנת רבועיב חשישי בי'וד באסעו וסמין
רה"ל אבל כשני בששי בלא י'וד אסעו)
בשלישים יום לחדש ניסן שהוא ר"ח אייר באחד לחודש
בשני

סדר תקוני שטרות

הרור אתם דאו . זה דבר הדש מפניו ישן תוציאוהמה תקוני שטרות שנרפסו בשנים קרמוניות תקון כ"ס מנהג אשכנז ופולין ואך גס הכ אינם כנסעא ביר א' מעיר שנים מסשפתח והנה לרוב העצרת רבים וכי שלמים הם אתנו לחזור ולרפ יסם ובהיות שאין מסרכין לכרולים - וככן קסתי ונתעוררתי לאשר נתעוררתי להפיק רצונם וחפשותי כחפוש - נר סנר כחפוש ירושלים כנרות בכסה ספרי קודש וכיחוד פרטי כספר הנחמר **נחלת שבעה** ושסם העתקתי כאופן שהתוספת אשר הוספתי בעת הוא מרובה על העיקר שכת'ש הראשונים כאשר עיני הקורא יחונג משרים ויהא דבר השוה לכל נפש ואך להסופרים שהרים וצהירים כהיים סופלנים יהא תועלת גרול שלא יצטרכו לבלות זמן לעיין איך לכתוב שטר טוב ככל אופן היותר טובעיל עק' תחז'ל דלית ליה סקפוק כלל לכן עושו נועז חזשו ואל רתחושו עיל כספיקם וקחו סטטון זה דטוב לברתיכם ונבטיים סועשים אלן ודלקוטים : www.hebrewbooks.org

נדפס פה קק פירדא
בשנת חניח לפיק
כדסום פמנוס טר'ר יוסף בן סקין פו'מ הר'ר שלמה זלמן סי'אור ז"ל :

תיקוני שמרות

המטות שכבר קבלו חלמנו יחס לזכר המורה המורה המורה... המטות שכבר קבלו חלמנו יחס לזכר המורה המורה המורה...

המטות שכבר קבלו חלמנו יחס לזכר המורה המורה המורה... המטות שכבר קבלו חלמנו יחס לזכר המורה המורה המורה...

ש"ט"ח בעיקרא (וכל היפויים הנ"ל

למנו ח"מ מודים כבודם המורה ח"מ דלמטה מעיד עלינו באזהרה עדים בארץ ונאמרים...

ש"ט"ח עיקרא שתיקן סהר"ם מקראקא

בהיתר רווחים :

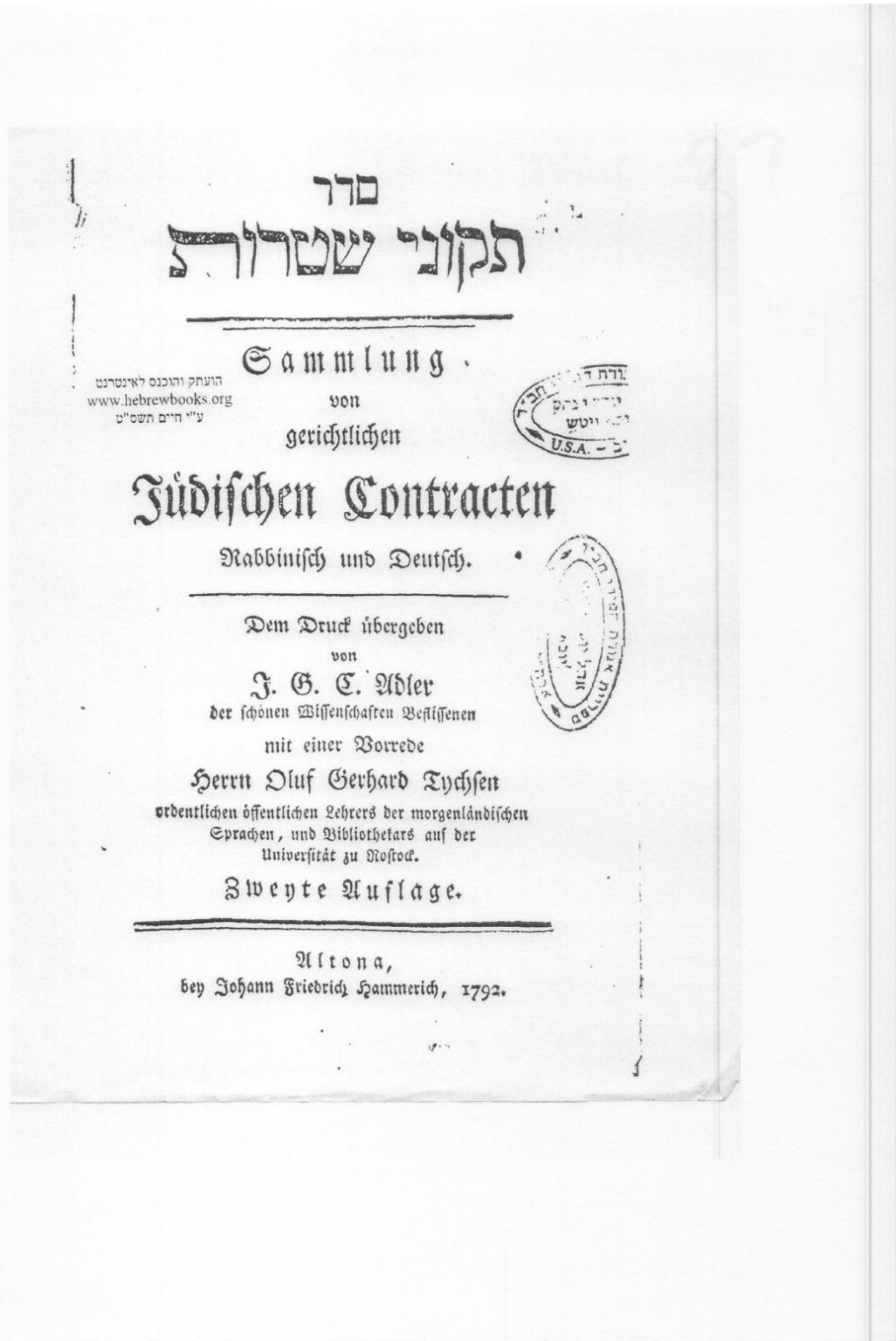
למנו ח"מ מודים ח"מ דלמטה מעיד עלינו כמאה עדים בארץ ונאמרים שכלנו חן מחר...

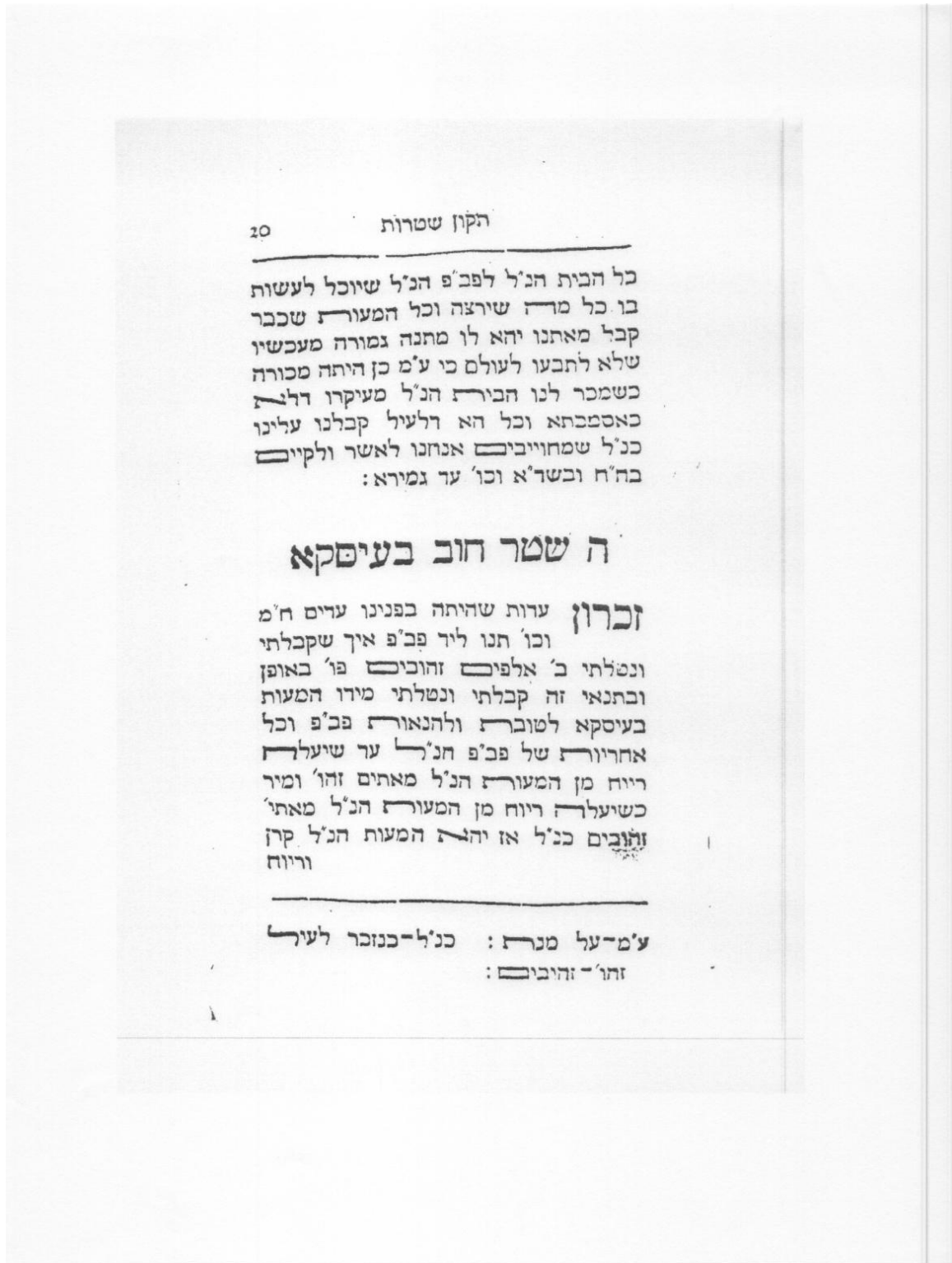
ה משפט הירובים

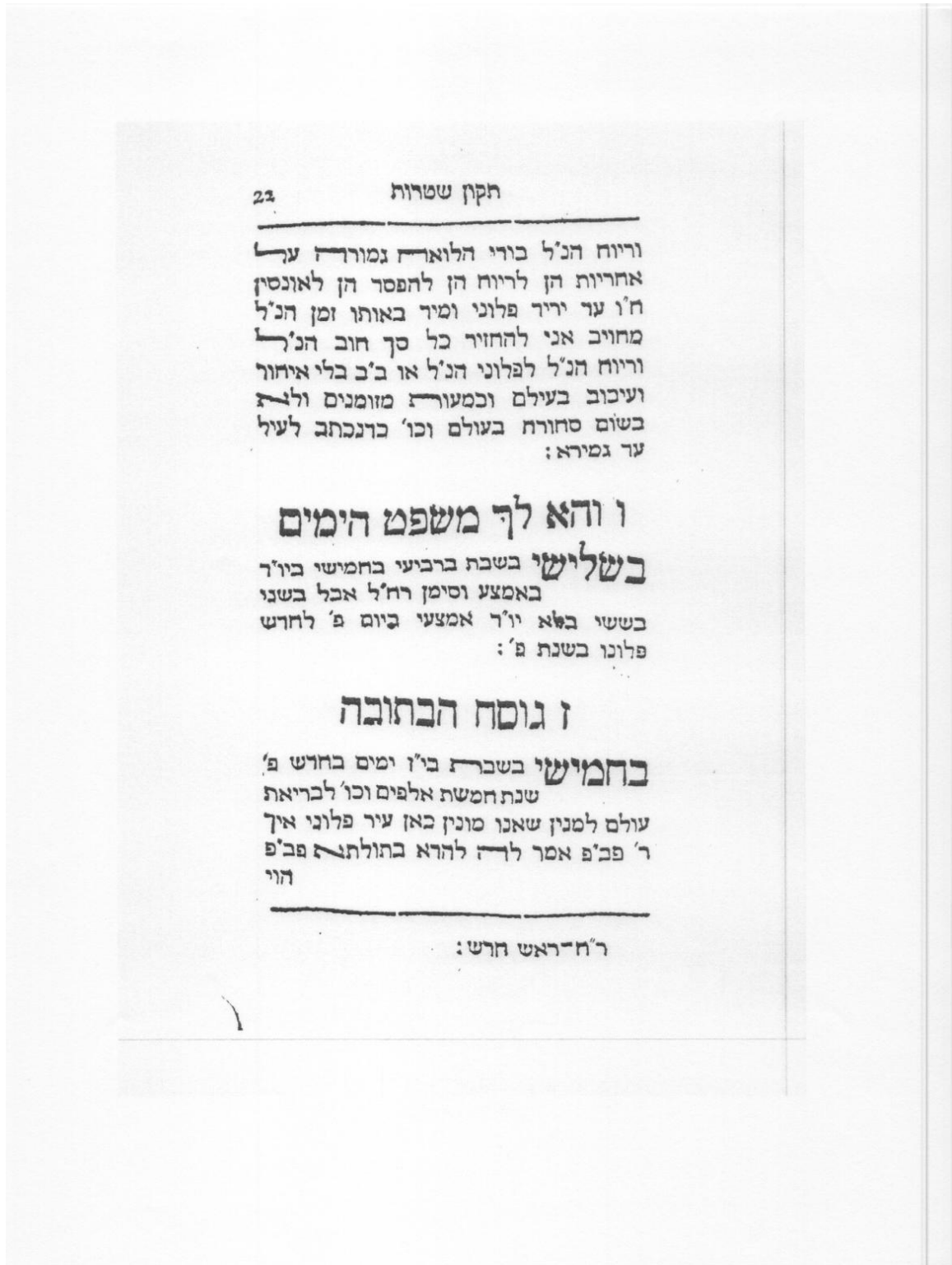
בלעלישוי נכמת ברכישי נכמת ברכישי כו"ד באמצע וסימן רח"ל אכל בשי בשי בלא יו"ד...

ט נוסח הכתובה

באחר נכמת בכך וכך לחדש פלוני שנת כך וכך לכירות עולם לחינוך שנתו מכין כפון...

22

תקן שטרות

וריוח הנ"ל כודי הלואה גמוררה ע"ל
אחריות הן לריוח הן להפסד הן לאונסין
ח"ו עד יריר פלוני ומיד באותו זמן הנ"ל
מחויב אני להחזיר כל סך חוב הנ"ל
וריוח הנ"ל לפלוני הנ"ל או ב"ב בלי איחור
ועיכוב בעולם וכמעורר מזומנים ולי
בשום סחורת בעולם וכו' כדנכתב לעיל
עד גמירא:

ו זהא לך משפט הימים

בשלישי בשבת ברביעי בחמישי ביו"ד
באמצע וסימן רח"ל אבל בשני
בששי בלא יו"ד אמצעי כיום פ' לחדש
פלוני בשנת פ':

ז גוסח הבתובה

בחמישי בשבת בי"ז ימים בחדש פ'
שנת חמשת אלפים וכו' לבריאת
עולם למנין שאנו סוננין כאן עיר פלוני איך
ר' פכ"פ אמר לר"ה להרא בתולתה פכ"פ
הוי

ר"ח ראש חדש:

Jüdische Contract-Briefe. 21

von Anfang an die ganze Schuld bezahlen: *) sondern gedachter N. soll das Haus wieder bekommen, so, daß er alsdann damit machen kan, was er will. Und alles Geld, was er bereits von uns bekommen hat, soll ihm völlig geschenkt seyn von der Zeit an, so daß es in Ewigkeit nicht wieder gefodert werden kan. Denn mit dem Beding ist uns gedachtes Haus von seinem Grunde an verkauft, daß dieser Verkauf nicht zur Narrerey seyn solle. Alles erwähnte haben wir auf uns genommen, wie es oben steht, so daß wir verpflichtet sind, es zu halten und zu bestätigen mit einem schweren Bann, und Eyd des Gesetzes, **) u. s. w. bis zu Ende.

5. Eine Obligation, wie sie in der Handlung gebräuchlich ist.

Zum Andenken des Zeugnißes, das vor uns abgelegt ist, vor uns unterschriebenen Zeugen u. s. w. Gebt es an N. Sohn des N. Ich habe nämlich 2000 Polnische Gulden †) bekommen und empfangen. Auf diese Weise und mit dem Beding habe ich das Geld von ihm in meinem Handel bekommen, zum Besten und Nutzen des N., und alle Gefahrleistung muß gedachter N. übernehmen, bis die Interesse von gedachtem Gelde 200 Gulden betragen. Sobald aber der Gewinn des gedachten Geldes 200 Gulden, wie

B 3 gedacht,

*) Oder: man kan nicht bezahlen, wie es von Anfang ist bedungen worden.

***) Ein Eyd des Gesetzes wird geschworen, 1) wenn einer etwas von dem gesteht, worüber man sich verglichen hat; 2) wenn einer alles leugnet, und ein Zeuge wider ihn auftritt; 3) wenn die Hüter sich beschweren, die ihnen anvertraute Sache sey verlohren oder gestohlen u. dergl. Rux. Synag. Judaica pag. 684. Bodenschatz kirchl. Verfassung der Juden, Th. II. c. 5. p. 368.

†) Ein Polnischer Gulden ist 8 Sächsische Groschen; Hagers Geographie, Th. III.

35 תשובות מיימוניות משפטים סימן נב

269
270 להלכות הלואה ספ"ט

271 והילכתא כטרשא דרב חמא (ב"מ סה ב). מכאן יש ללמוד דמותר להלוות מנה לחבירו שילוהו לריוח
272 של המלוה לבדו עד זמן שיהיו שני מנין ויהיו עד אותה שעה פקדון שיהא כל הריוח של המלוה
273 וכשיהיו שני מנין שמשם ואילך יהיו אותם שני מנין מלוה ויהא כל הריוח של המקבל. מיהו צריך
274 לתת לו שכר עמלו כל זמן שהוא טורח ומלוה אותם לריוח של המלוה כדאמרינן הכא דנקטי להו
275 שוקא ושבקי להו מוכסא דחשיב כאילו נותן לו שכר עמלו. וכדאמרינן לקמן בפרקין (עג א) החמרים
276 מעלים במקום היוקר כבמקום הזול, ומפרש ר"י והבעל הבית מקבל עליו אחריות בהליכה, ואפילו
277 הכי מיבעי ליה התם מאי טעמא ומפרש ניהא להו דמגלי להו תרעא אי נמי דמוזלי גבייהו, והיינו שכר
278 עמלם דטורח הליכה, דאי לא יהיב להו שכר עמלם דהליכה נראה כטורח בחנם בהליכה כדי שילוה
279 להם בחזרה. ומיהו בכל דהו סגי. ה"נ אם המקבל לוקח לעצמו הדורונות שמביאין הגוים כשבאים
280 לפדות משכונותיהם בהא נראה דסגי במקום שכר עמלו. עכ"ל מורי רבינו מאיר זצ"ל אשר כתב
281 בחדושו פרק הרבית .

282 (מהר"ם ד"פ סי' תתקנה, מרדכי ב"מ רמז שיט, רא"ש פ"ה סי' כג, הגמ"י קושטא פ"ט מהל' מלוה)

283 **36 תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף סה עמוד א**

284 אמר רב חמא: טרשא דידי ודאי שרי. מאי טעמא - ניהא להו דליקו ברשותי, דכל היכא דקא אזלי -
285 שבקי להו מכסא ונקוט להו שוקא.

286 **37 תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת בבא מציעא פרק ה הלכה ו**

287 ר' לעזר יהב דינר לחד בר נש א"ל מה דהינון עבדין מיכן ועד חנוכה דידי. מתמן ולהלן לית לי עמך
288 עסוק אין פחתין ואין יתרין דיך. בעא מיתן ליה בתר חנוכה ולא קביל. ר' לעזר חשש על קרוב
289 לשכר ורחוק להפסד. ותני כן קירוב שכר וריחוק הפסד זו מידת רשעים קיר[ו]ב הפסד וריחוק שכר
290 זו מידת צדיקים קרוב לזה ולזה רחוק לזה ולזה זו מידת כל אדם.